

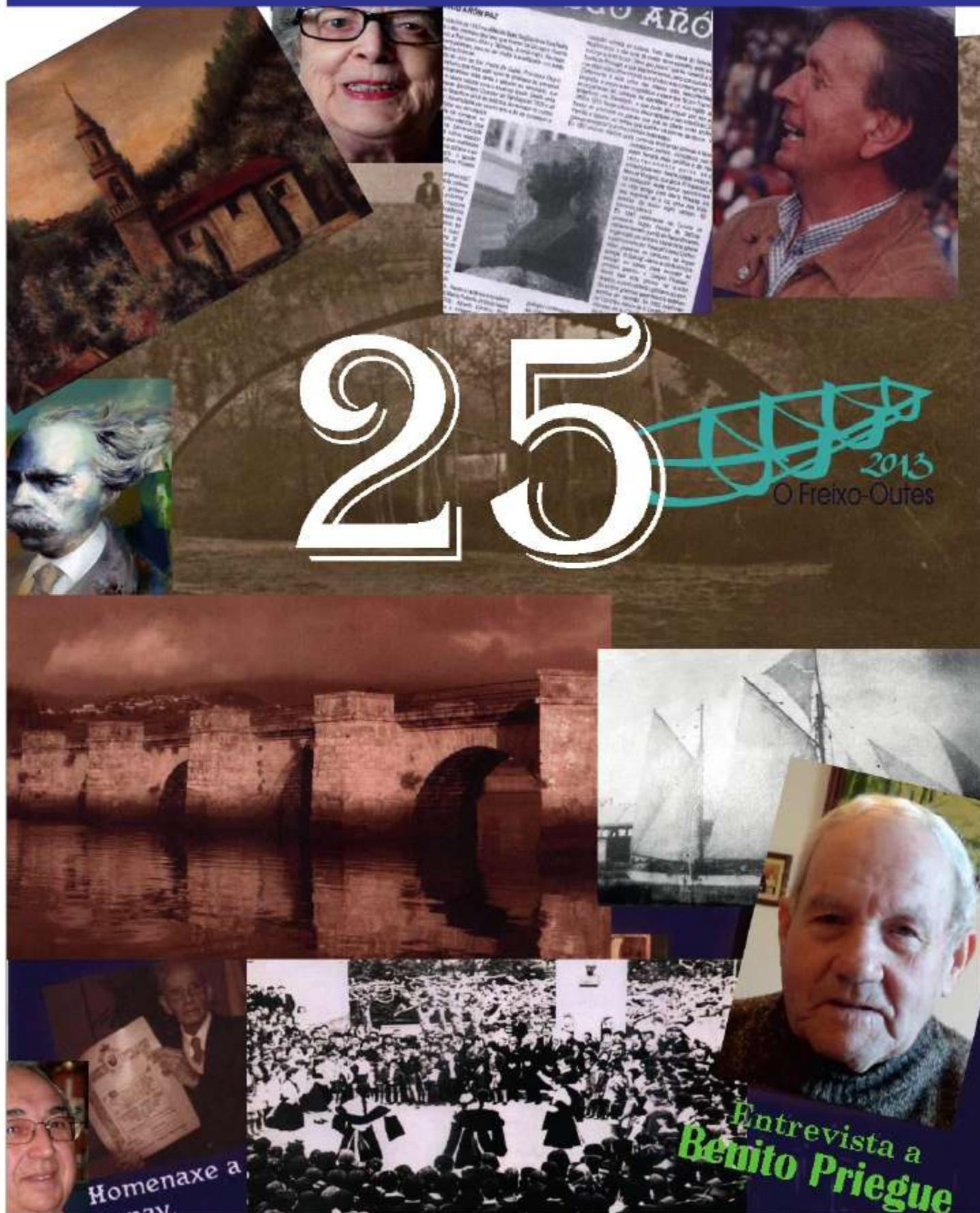
TERRA DE OUTES

Revista TRIMESTRAL

xaneiro - marzo 2014

ESPECIAL NÚMERO 25

2€

Editorial: Número 25

Acada a nosa revista o número 25 e con el cúmprense seis anos chegando puntalmente á cita cos nosos lectores cada tres meses. Para que tal acontecemento fose posible foi necesario un gran esforzo pola nosa parte. Un esforzo económico, en primeiro lugar, canto máis desde que o aumento do IVE por parte do goberno esixiu unha maior aportación económica por parte da Asociación Terra de Outes para a edición da revista, a fin de non facer recaer sobre os lectores tal incremento nunhas circunstancias de mingua do poder adquisitivo cada vez máis insoportables e que por outra parte significou un retraemento doloroso dos nosos anunciantes, cuxas empresas están pasando momentos máis difíciles cós nosos. Nembargantes, na nosa asociación consideramos fundamental seguir destinando unha parte importante do noso orzamento anual ao mantemento desta revista, por ser unha das nosas máis destacadas contribucións á cultura non só de Outes, senón de toda Galicia, porque expresa o desexo irredutible de manter o uso escrito da nosa lingua milenaria, portando ata as xeracións futuras o facho aceso polo noso insigne poeta Francisco Añón. Pero máis alá dos aspectos económicos, sabemos tamén que esta publicación non sería posible sen todo o esforzo que lle adican os nosos colaboradores, un gran número de escritores e escritoras que unha e outra vez exprimen o cerebro para contar algo novo, con toda a variedade de contidos que desde o primeiro número presentamos e coas esixencias de espazo que a miúdo converten a escrita nunha tortura. **E non podemos rematar estas consideracións sobre o fito ao que chegamos (que sabemos proeza nestes tempos de peche de periódicos e publicacións, non só en galego, senón en todos os idiomas) sen o noso profundo agradecemento a todos cantos nos len e nos seguen con auténtico entusiasmo.** Sen a fidelidade dos nosos lectores a revista si que non sería posible. E este é o noso maior motivo de orgullo.

ÍNDICE

As nosas novas	páxs. 2 e 3
Historia	páxs. 4 a 7
Evocacións	páxs. 8 e 9
Opinión	páxs. 10 e 11
Saúde	páxs. 12 e 13
Entrevista	páxs. 14 e 15
Teatro	páxs. 16 e 17
Miscelánea	páxs. 18 e 19
Páxinas literarias	páxs. 20 e 21
Economía	páxs. 22 e 23
Antropoloxía	páxs. 24 e 25
Medioambiente	páxs. 26 e 27
Os papeis de Añón	páx. 28

Director:

Xosé M. Vázquez

Consello de Redacción:

Domingo Campos, Xoán X. Mariño,
Manuel do Río, Lidia Vicente, Ramón Blanco

Edita:

A.C.C. Terra de Outes
terradeoutes@gmail.com

Maqueta e imprime:

Grafinoia, S.L.

NOTA

Se algún lector ou lectora desexa colaborar coa nosa revista pode mandar o seu escrito, que non debe exceder os 2.000 caracteres (espazos incluídos), con indicación de nome, apelidos, DNI, enderezo e tño., ao noso enderezo electrónico: terradeoutes@gmail.com

Revista Subvencionada por:

**CONCELLO
DE
OUTES**

Tod@s a bordo, arriade cabos, levantade risóns, despregade velas: navegamos

Tal e como estaba previsto, os actos do XI Encontro de Embarcacións Tradicionais de Galicia o Freixo-Outes acabaron o domingo 14 de xullo, pero o traballo para os voluntarios e organizadores continuou algún tempo máis; había que desmontar todo aquilo, devolver aos seus donos as cousas prestadas, carrexar pallets, recoller as cadeas fondeadas para os atraques, pagar facturas...Aínda non puxemos a fin.

É momento de facer valoracións: desde Terra de Outes consideramos que o Encontro foi todo un éxito tanto pola organización como polo volume de actividades que se foi quen de integrar nesta festa de e pola cultura mariñeira. Non se quere dicir que non houbera fallos ou cousas que se poderían ter feito mellor; cando a cantidade de decisións a tomar é grande non se pode evitar meter o zoco nalgunha. Para facerse unha idea do tamaño recordemos os capítulos ou temas nos que clasificamos as actividades: Navegación, Carpa Mariñeira, Aloxamento Mariñeiro, Xornadas Técnicas, Obradoiros e Mostras, Artesanía, Exposicións, Poesía, Roteiros e visitas guiadas, Enredos Infantís, Música, Homenaxe aos Carpinteiros de Ribeira e Conmemoración dos 20 anos de Encontros, Turismo Mariñeiro. En canto á organización, ademais do Comité Organizador (FGCMF, Terra de Outes e Concello de Outes) constituíronse as seguintes comisións: Actividades Marítimas, Loxística en Terra, Actividades Culturais, Xornadas Técnico-Científicas, Obradoiros, Voluntariado, De comunicación e Protocolo. **Aínda que hai que atribuír a todo o colectivo que as cousas saíran tan ben, cómpre sinalar o magnífico labor realizado polo voluntariado, tanto no número de horas de traballo que cada un adicou como pola capacidade que demostraron de facer ben as tarefas que tiñan encomendadas, mellorando en moitas ocasión coa súa iniciativa as propostas iniciais dos organizadores.** Á parte dos voluntarios propiamente ditos, é dicir, os que figuran na listaxe da comisión do voluntariado, houbo outros particulares e colectivos sen os cales o lustre do Encontro tería mermado notablemente. Referímonos ás distintas asociación do noso concello, aos artistas (músicos, pintores, poetas, escritores...), estaleiros, mariñeiros e talleres do Freixo. Terra de Outes agradece a todos a colaboración. Non podemos esquecer aos verdadeiros protagonistas dos Encontros: as tripulacións das embarcacións, os homes e mulleres que compoñen as asociacións que integran a Federación Galega pola Cultura Marítima e Fluvial, e as asociacións non galegas que acudiron como invitadas ao Encontro, que coa súa presenza,

nalgúns casos a custo dun gran esforzo, engalanaron por uns días a xa fermosa paisaxe da nosa ría e permitiron aos visitantes gozar do pracer de navegar por ela. **Esperamos que o Encontro anime a que Outes cree unha asociación propia de defensa e conservación do patrimonio e cultura mariñeira.** Hai razóns para dar este paso: as magníficas condicións de atraque deste tipo de embarcacións que ofrece o porto do Freixo, a vinculación tanto no pasado como agora mesmo do concello coa carpintería de ribeira, o número de persoas directa ou indirectamente relacionadas co mundo do mar **(fundamentalmente coa actividade marisqueira)**... A primeira tarefa desta futura asociación debería ser a recuperación dalgunha embarcación, por exemplo dun Sancosmeiro. A intención manifestada pola Consellería de Cultura de declarar a Carpintería de Ribeira Ben de Interese Cultural ofrece ao noso concello unha boa ocasión para xogar un papel relevante cando se desenvolva este proxecto, sen esquecer a posibilidade de organizar periodicamente actividades relacionadas coa cultura marítima. O dito: ánimo a todos/as para implicarse nesta nova singradura, que o remate do Encontro non sexa a fin senón o principio desta travesía mariñeira e que teñamos bos ventos!

Cea de Nadal

O sábado 14 de decembro do pasado ano, a Asociación Terra de Outes reuniu a boa parte dos seus membros na súa xa tradicional cea de Nadal. Celebrouse nesta ocasión en Casa Roque, en Sarnón, para poñer colofón a un ano repleto de actividades, pero tamén de encontros gastronómicos entre os seus socios e colaboradores, que se xuntaron numerosas veces ao redor dunha mesa: primeiro para dar conta, no mes de xaneiro do pasado ano, logo da asemblea anual, dunha suculenta mariscada a base de mexilóns, cigalas e polbo con cogomelos, preparada por *Xastre*; logo, no Entroido, unha espléndida lacoada no restaurante Areal; despois, xa entrado o verán, a gran churrascada que todos os anos ten lugar no paseo fluvial do Tins, da que nesta ocasión se encargaron os nosos socios *Fali* e *Kiko Vidal*; mentres que Xesús Mato, no mes de outubro, encargouse da paella no noso local social de Outes, que serviu de escenario idóneo para presentar o nº24 da revista *Terra de Outes*, cando esta cumpría os seis anos de existencia.

Cando os difuntos quixeron gobernar Outes

Xoán Fco. García Suárez

Non recordo que o concello de Outes ocupase algunha vez a atención das primeiras planas dos medios de comunicación do Estado —se exceptuamos a caída dun meteorito en Cando alá polos noventa—, como tampouco lembro que algunha vez fose centro de debate político nas máis altas instancias do Estado. O caso é que ese feito efectivamente deuse na última década do século XIX. Imos ver por que. A I República Española (1873), logo do goberno provisional de Serrano un ano despois, é substituída pola denominada Restauración Borbónica, que de novo convertía ao Estado español nunha monarquía. Alfonso XII é o Borbón que inicia esta etapa ata a súa morte en 1885, ano no que a viúva e raíña consorte María Cristina de Habsburgo-Lorena protagoniza a Rexencia ata 1902, debido á minoría de idade do lexítimo sucesor, Alfonso XIII. O período chamado Restauración non podería entenderse sen falar de Antonio Cánovas del Castillo. Este político, logo do seu paso por un ministerio da Unión Liberal, tivo un pensamento reaccionario, conservador e máis posicionado con postulados do Antigo Réxime, partidario de manter aos Borbóns e deseñador dun sistema político baseado no bipartidismo dos dous partidos burgueses: o Partido Conservador, liderado por el mesmo, e o Partido Liberal de Práxedes Mateo Sagasta. Este sistema inspírase nunha soberanía compartida co rei (negación da soberanía popular), unhas cortes compostas por un Congreso electo pero mediante o voto censitario, que impedía o voto a aqueles cidadáns que non acreditaban un mínimo de renda, e máis aberto pero limitado a partir de 1890 a varóns maiores de vinte e cinco anos (un 25%), e un Senado con senadores “de dereito propio” e xerarquías militares e eclesiásticas, coa maioría do pobo á marxe. Cánovas impuxo un sistema de “turno pacífico de partidos” no poder entre o Conservador, instalado no moderantismo (Cánovas, Silvela, o galego Elduayen, etc.), e o Liberal (Sagasta, Castelar, Alonso Martínez, Marqués de La Vega de Armijo...), de práctica pragmática e tamén moderado. O sistema era un auténtico “teatro” político, pois a vontade popular era substituída pola decisión dos dirixentes, deixando fóra do mesmo ás forzas de esquerda, republicanos, forzas obreiras e nacionalismos. **A fraude nas eleccións era xeralizada, contando no seu favor cun país de base agraria, atrasado e inculto. Unha farsa na que o rei nomeaba ao xefe de goberno, este disolvía as Cortes e convocaba eleccións xa amañadas co partido da oposición. A chave de todo isto estaba no caciquismo instalado na sociedade e encargado de garantir os resultados electorais con todo tipo de artimañas, incluídas ameazas e extorsións.** Produto deste sistema é o obxecto do artigo que nos ocupa. En 1887 celébranse eleccións locais. Este proceso no Concello de Outes foi un auténtico espectáculo de triste repercusión en todo o Estado e que estivo presente nos debates políticos ata anos máis tarde. Así, basta con facer uso das hemerotecas e atopámonos con primeiras planas tratando o asunto de xeito moi extenso. Por exemplo a que nos ofrece o diario liberal *El Imparcial*, que reproducimos resumidamente para entender o que pasou:

JUNTA CENTRAL DEL CENSO

“Asistieron a la sesión de ayer, que duró de tres y media de la tarde a siete y media de la noche, los Sres. Alonso Martínez, Sagasta, Martos, Salmerón, Castelar, Cánovas, Vega de Armijo, Cárdenas, Valero y Soto, Elduayen, Cervera, Núñez de Arce, Capdepon, Silvela y Marqués de Sardoal. Y sigue de protagonista en los debates de la Junta el gobernador de La Coruña. Por su propia autoridad, este señor destituyó al Ayuntamiento de Outes, partido judicial de Muros, en aquella provincia, y para sustituir a los concejales destituidos designó, entre otros, a cuatro concejales difuntos (¡cuatro cadáveres!). Además, dispuso que formaran parte de la Junta municipal del Censo de aquel pueblo los concejales destituidos. Contra esta disposición del gobernador reclamaron, en 23 de Setiembre, el alcalde y los concejales destituidos, en número de 20; teniendo bien cuidado de no comentar su reclamación y hasta de legalizar sus firmas. Pasado el expediente a la

ponencia de la Junta Central, ésta se dividió. La mayoría, compuesta de los Sres. Sagasta y Cervera, formuló dictamen, en el cual se pide, por lo que toca a la disolución de la Junta municipal, que se remitan los antecedentes al Tribunal Supremo de justicia, para que proceda a lo que haya lugar contra dicho gobernador. En el voto particular formulado por el señor Elduayen se propone que la reclamación de los destituidos pase al gobierno para su conocimiento y efectos correspondientes.” “...fué el primero en impugnarlo el Sr. Cervera, fundándose en que los gobernadores no podían destituir a ningún Ayuntamiento...” “...sostuvo, por último, la cuestión desde el punto de vista que afectaba a la Junta municipal del censo de Outes, y por consiguiente, al derecho y aun al deber que tenía la Junta central de someter al Tribunal Supremo al gobernador de la Coruña, por los actos generadores de delincuencia que, a su juicio, había cometido” “Para justificar lo hecho por el gobernador de la Coruña, el Sr. Elduayen invocó precedentes de la época en que ocupaban el ministerio de la Gobernación los Srs. Albareda y Capdepon, bajo la presidencia del Sr. Sagasta...” “...Insistía el Sr. Elduayen en la paridad de casos, y sostenían los Sres. Sagasta y Capdepon que no existía analogía alguna entre unos y otros casos, puesto que ni el gobernador de la Coruña es ministro de la Gobernación...” “...”, “...”, “sostuvo el Sr. Silvela la improcedencia de que, antes de que estuviera terminado y cuando después de terminarse tal vez podía tener conocimiento de él la Junta central, esta apareciera impacientemente pasando el tanto de culpa al Tribunal Supremo, cuando no resultaba que el gobernador de La Coruña hubiera cometido delito alguno, por más que hubiera podido incurrir en errores al aplicar la ley municipal del 77, la de 2 de Mayo del 89 y la doctrina establecida, de acuerdo con el Consejo de Estado, en reales órdenes...” “...El espíritu de todos los individuos de la central se manifestó desde luego inclinado a que, en el censo de Outes, se adoptara idéntica resolución a la recaída en el caso de Cerceda...” “...Así las cosas, se pidió que el dictamen fuese tratado por partes: primera, que se estuviese a lo acordado en el expediente de Cerceda, y segunda, que se pasara los antecedentes al Tribunal Supremo para que procediera a lo que hubiese lugar contra el gobernador de la Coruña. La primera parte fué aprobada por unanimidad, y la segunda por ocho votos contra siete, en esta forma: Dijeron que sí los Sres. Castelar, Capdepon, Vega de Armijo, Cervera, Núñez de Arce, Sagasta, Salmerón y Alonso Martínez. Dijeron que no los Sres. Martos, Silvela, Sardoal, Valero y Soto, Cárdenas, Elduayen y Cánovas. Después de lo cual se levantó la sesión. La próxima se celebrará el miércoles. Hasta el jueves no se reunirá la ponencia de colegios especiales”.

El Imparcial, 21/10/1890

Tamén o xornal madrileño *El Día* ocupa unha extensa columna con este asunto, na edición dese mesmo día de 21 de outubro, aínda que neste caso cun tratamento diferente, pois oculta aos concelleiros defuntos e sinala que a respecto da reunión da Junta Central del Censo “ayer se quiso juzgar grave lo que otro día parecía leve”. E remata: “...El dictamen fué votado por partes: por unanimidad, que continúan formando la junta municipal del censo de Outes los concejales suspensos, y por ocho votos contra siete, que se pasen los

antecedentes al Supremo para que proceda contra el gobernador de la Coruña. Cuando terminó la junta, que volverá á reunirse mañana, fué interrogado el Sr. Cánovas por varios periodistas acerca de los acuerdos adoptados, y el presidente del Consejo contestó en tono festivo: "La nota más curiosa de estas sesiones es que somos siempre ocho a opinar y siete a votar, pues el señor presidente está de acuerdo con los que formamos la minoría hasta el momento de adoptar acuerdos, y entonces decide con su voto todo lo contrario".

El Día, 21/10/1890

Curiosa a apreciación de Cánovas sobre o voto de Alonso Martínez.

Un tratamento máis crítico dánolo o diario *La República* na edición do 18 de decembro: "...Se destituyeron los Ayuntamientos de Outes y de Lousame; suspendido sin audiencia y procesado el de Riveira; transformado, fuera de todo trámite legal, el Ayuntamiento de Muros; incapacitado el alcalde del Son, y suspendido el secretario de Noya, capital del distrito y centro en el cual han de reunirse las actas de todas las secciones, a cuyo frente se ha colocado una persona perita y avezada a los manejos electorales, íntima del Sr. Linares..." "Y luego en los días ya de la elección, ocurrió lo siguiente: Los últimos delegados que vinieron a los pueblos castigados, acompañaban a los candidatos oficiales, sembrando el terror; la guardia civil pasando delante de los colegios y causando alarma a los electores de la oposición; el catedrático Sr. Romero Blanco, dando lecciones en el distrito, en vez de darlas en la Universidad. En Muros no se dió posesión a los interventores legítimos en los colegios segundo, tercero y cuarto; en Riveira se suspendió la elección a pretexto de alteración del orden público, y en Noya, en la sección tercera, el presidente después de concluido el escrutinio, recogió las actas sin las firmas de la mayoría de los interventores... Bien es verdad que no hay justicia en la tierra, y que es difícil saber lo que pasa en Galicia. Pero al fin se sabe. Lástima que no pueda remediarse del mismo modo. Y hasta otro día, que no es poco lo que queda en cartera".

La República, 18/12/1890

Pero, sen dúbida, o máis crítico é o diario compostelano *La Gaceta de Galicia*, que o venres 12 de decembro de 1890 publica unha columna editorial, baixo o título "El triunfo de las elecciones en Noya", que non ten desperdicio. A nota, resumida, fala da vitoria dos liberais na provincia de A Coruña e censura a actitude do gobernador provincial, Linares Rivas, pola decisión que tomou. O caso é que este editorial ilustra perfectamente a que se liou co Concello de Outes: "...y en el de Outes, donde los interventores todos ellos adictos a los liberales acuden a las seis de la mañana al colegio con el objeto de formar parte en las mesas y ven con asombro que la votación ya había tenido lugar y que sus mismos enemigos se burlaban de la ignorancia de cuatro infelices labradores, ancianos ya y que según les hemos oído, no recuerdan jamás tropelía semejante..."

La Gaceta de Galicia, 12/12/1890

Tanto escándalo se montou que este asunto aparece reflectido na xurisprudencia histórica que recolle a documentación das resolucións gubernamentais da época, como neste extracto dunha de 1891:

"y que en dicha instancia se exponía que el elector José Alborés, propuso en el mencionado Juzgado una querrela contra ... 98 de la ley Electoral vigente de 26 de Junio de 1890, de aplicación a las elecciones municipales, los que se suponían ejecutados por la Junta municipal del Censo electoral de Outes, como eran las coacciones llevadas a cabo por Don José Etchevers, Don Manuel Muñíos y el portero del Ayuntamiento Manuel Molinos, lo propio que las amenazas de Manuel López, alias Capador, Benito, alias Xira..."

O caso é que Outes foi un dos innumerables concellos nos que nestas eleccións o caciquismo chegou a límites insospeitables, incluso coa intervención dun individuo cun alcume tan simpático como Capador. Nas mesmas notas de prensa danse conta de casos de irregularidades e incluso violencia en Cerceda, Mañón, Muros, Ribeira ou Noia. Agora ben, todos temos oído falar dos "votos dos mortos", con censos infados e votantes falecidos, pero nunca – polo menos eu non tiña constancia – ata agora se chegara a nomear a catro concelleiros falecidos, nomeados por un gobernador (Linares Rivas) que, penso eu, debeu pórse bastante colorado logo de semellante despropósito. Os liberais neste caso denunciaron a fraude e o gobernador ao resolver cometeu outra moito máis grave. **Sospeitamos que o alcalde daquela non chegou a tomar o bastón de mando acompañado de pantasmas, pois unha Real Orde declara nulas as eleccións municipais dos Concellos de Outes, Abegondo, Cerceda, Mañón e Ortigueira, entre outros. Doutro xeito de seguro que xa coñeceríamos o caso da man de Jiménez del Oso ou mediante unha exclusiva do programa Cuarto Milenio.**

Sobre quen era o alcalde nese momento, cabe sinalar que nos documentos do Arquivo Municipal de Outes faltan as actas das sesións dos anos 1888, 1889 e 1890, e tampouco hai documentación referida ás eleccións, pero indo un par de anos máis atrás aparecen noutros documentos un alcalde de nome Agustín Pose (1886) e outro chamado Manuel Alborés (1887).

O caciquismo, tan ben atacado por Lamas Carvajal e máis tarde por Castelao, permaneceu instalado en moitas sociedades durante moito tempo, que no caso de Galiza chegou ata o século XX e, por suposto – aínda que con matices – ata o XXI... ou, é necesario poñer exemplos?

A Óptica da túa confianza!

Malecón de Cadarso, 3 (Xunto a ponte de San Lázaro) - Tlf. 981 82 42 60

NOIA

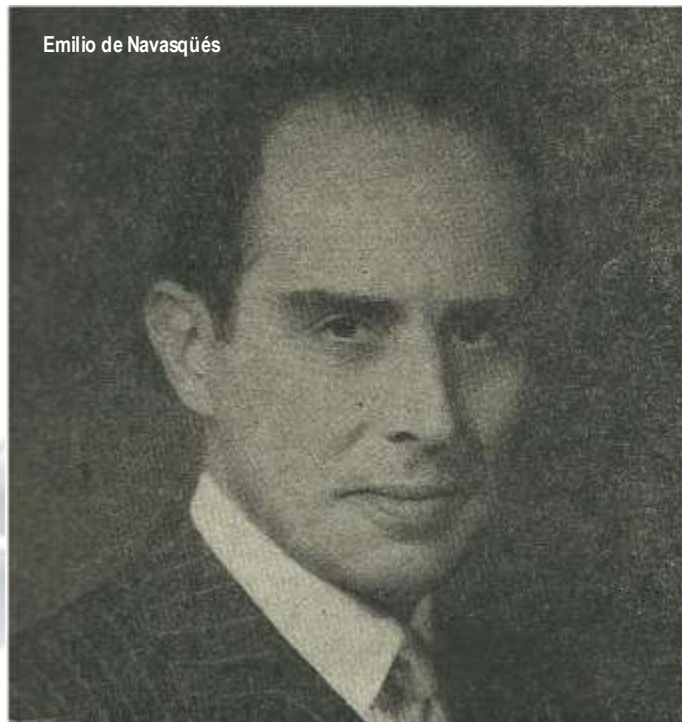
A escola graduada do Cruceiro de Río. “O Colexio Vello” e Emilio de Navasqués

Mingucho Campos

Aqueles emigrantes de Outes, integrantes do órgano oficial “Asociación Unión Residentes de Outes” constituída na capital arxentina, decidiron eles soños rematar coa pobreza intelectual e o atraso cultural do pobo que lles deu o ser, artellando un proxecto pretencioso e innovador: CREAR UNHA ESCOLA GRADUADA. Estamos a falar do primeiro terzo de século XX. O 15 de xaneiro de 1927, perante o escriba da cidade de Bos Aires, Gumersindo Busto, a comisión directiva da devandita asociación, debidamente autorizada, conferiu un poder a Eugenio Atán Lloréns e a Manuel Campos para aceptar en nome desta asociación a transferencia dos terreos adquiridos por José Senra con fondos da asociación sitos no Cruceiro de Río. Os terreos estreimaban polo Norte cunha propiedade de José Otero; polo Sur, cos de Antonio Caamaño; ao Leste, coa estrada de Boimorto a Muros e ao Oeste, cun camiño de carro. A devandita propiedade fora adquirida por escritura pública outorgada perante o notario de Noia, José M. Py e Puyade o 28 de xuño de 1914. Cando as obras estaban xa contratadas e os emigrantes fixeran as meritorias aportacións monetarias foille entregado o proxecto ao Estado durante o goberno da II República, co compromiso expreso de pór en funcionamento este centro educativo. Produciuse entón o levantamento militar contra o goberno lexitimado polo pobo nas urnas, que deu lugar a unha feroz GUERRA CIVIL, da que saíu triunfante o fascismo de Franco e os seu camaradas.

Neste sentido Eugenio Atán Lloréns, en carta remitida á “Unión Residentes de Outes”, con data de 15 de maio de 1953, deixa constancia dos máis de 20 anos de loita a prol do feliz remate do

Emilio de Navasqués

proxecto que el mesmo divide en dúas etapas, separadas polo “Alzamento de Nuestra Cruzada Nacional” (sic.). A saber: 1928-1936, por unha parte e 1940-1952, por outra.

Teño que referirme ao “Mandato”, nº 439 que na cidade de Bos Aires, o día 23 de febreiro de 1948, perante o cónsul adxunto, José María Saro Posada, en funcións de notario por delegación do cónsul xeral de España. A este acto concorren José Antonio Caamaño Villaverde e Manuel Villaverde Piñeiro, na súas respectivas condicións de presidente e secretario da asociación “Unión Residentes de Outes” manifestando: “Que con fondos da asociación e cumprindo un dos fins da mesma construíuse no terreo antes descrito un edificio, inda por rematar, destinado a escola que sería cedido ao Estado Español ou ao concello de Outes”.

Voltando á devandita misiva de Eugenio Atán, el mesmo recoñece que na primeira etapa, é dicir 1928-1936, tanto el como Manuel Campos (posteriormente finado) tiñan iniciados, co apoio do “Centro Democracia Club” e de Antonio Eiján, por aquel entón inspector xefe de Primeira Ensinanza, os trámites de consecución dunha subvención para realizar as obras do edificio cuxa culminación conseguían en 1935. Mais, cos traballos por comezar e coa sublevación militar golpista contra o goberno da II República éntrase na segunda etapa descrita por Eugenio Atán. Ámbalas dúas etapas están corroboradas por José Antonio Caamaño e Manuel Villaverde nunha carta dirixida a Eugenio Atán, datada en Bos Aires o 16 de xuño de 1953.

Entrados xa na segunda etapa descrita os traballos e materiais encárcense e hai que ofertalle ao contratista de 20.000 a 25.000 pts. máis da subvención concedida polo Estado. O contratista non acepta e recórrese ao membro do Ministerio de Instrucción Pública, Nicolás Arias Andreu, quen propuso a doazón do edificio ao Estado. Faltaba a aprobación definitiva do crédito, un último pulo, que a asociación “Unión Residentes de Outes” non dubidou en facer perante o embaixador de España en Arxentina, Emilio de Navasqués, xestións realizadas polo presidente e o secretario da asociación o 6 de xuño de 1950. Non se pode dubidar da boa relación entre a asociación e os prebostes do franquismo.

Os directivos da asociación describen deste xeito a consecución do

Emilio de Navasqués chegando ao Cruceiro de Río

Inauguración do colexio do Cruceiro

proxecto: "Hemos de dar todos por bien terminada nuestra tarea y festejar con alegría nuestra victoria, sin recordarnos más de todo lo pasado, y tener siempre muy presente la gloriosa fecha del 3 de noviembre de 1952, día de la victoria".

Dá comezo a preparación dos fastos da inauguración prevista para a data na que as obras de reforma e ampliación da Graduada estean rematadas e, a tal efecto, son convocados polo representante en Outes da asociación, entre outros: o crego de Outeiro, José Varela Aller; o médico Manuel Esperante e o mestre José Viña Moledo. Despois de constatar esta comisión a problemática existente para compatibilizala inauguración co inicio das clases (o inicio das mesmas competía ao Ministerio de Educación Nacional), acordan unha lista de invitados e os actos a desenvolve-lo día sinalado para a inauguración, actos que rematarían cunha festa popular ao aire libre.

A comisión acorda tamén que para perpetuar a memoria da asociación "Unión Residentes de Outes", propietaria do primitivo edificio, se coloque unha placa. Placa que, despois de ser autorizada, sería descuberta o día da bendición do inmovible.

O 17 de xullo dese mesmo ano, o gobernador de A Coruña, despois dunha visita a Muros de tense para visita-las obras da Graduada e oferta o seu decidido apoio para acadalo crédito imprescindible para a construción das casas-vivendas dos mestres, sempre que o concello de Outes ceda un terreo preto do inmovible. Na sesión plenaria de data 27 o plenario da corporación municipal toma o acordo de ofertar ao Estado ditos terreos.

Con data 8 de agosto de 1953, conxunto co estipulado no Mandato 439, denantes referido, Eugenio Atán solicita que a Graduada ostente na súa fachada o seguinte rótulo: "ESCUELAS GRADUADAS EMILIO DE NAVASQUÉS". Asemade, pide autorización para a colocación dunha placa de mármore con esta inscrición: "OUTES EN RECONOCIMIENTO AL GOBIERNO DEL CAUDILLO Y A "UNIÓN RESIDENTES DE OUTES" EN BUENOS AIRES 1953".

O 10 de decembro de 1953 son recibidas as obras da Graduada e entregadas á Alcaldía de Outes. Mais, a proximidade das celebracións do Nadal aconsellan o adiamento da data de bendición do centro. Non obstante, con data 12 de decembro de 1953 Tenreiro & Estelles comúncalle a Eugenio Atán que a recepción provisional das obras ficou datada o 14 de novembro e que a definitiva terá coma data a do 14 de maio de 1954.

Na mesma misiva recoméndalle á comisión procurar resolver, coa colaboración do alcalde de Outes, a dotación do mobiliario, xa que sería conveniente que o día da celebración do bautizo estivese o grupo amoblado e en condicións de funcionar, suxeríndolle que Emilio de Navasqués é a persoa idónea para botarlles unha man. E segue a misiva: "De todas maneras, antes de ese bautizo solemne que Uds. desean dar al grupo escolar, convendrá que ese Ayuntamiento coloque unos postes de madera y alambres que me ofreció colocar el Sr. Alcalde, en el frente de la carretera, así como plantar mirtos, enredaderas, etc. (las enredaderas contra los muros de sostenimiento del camino alto), enarenar los patios, etc.". "También opino (segue a

carta) deberán rogar al Sr. Navasqués, gestione del Ministerio de Educación Nacional, se me ordene hacer un "Proyecto de abastecimiento de agua, del grupo para lo que habrá de hacerse un pozo, colocar una motobomba eléctrica, depósito alto de Uralita y acometida a los servicios. Es obra imprescindible para la higiene del grupo..."

O 14 de marzo de 1954 chega ao Cruceiro de Róo, ás 13:00 h., unha caravana de 13 automóviles formando a comitiva de Emilio de Navasqués Ruíz de Velasco. Era un domingo. As bombas estouran ao mesmo tempo que a banda de música interpreta a Marcha Real. Nunha das aulas o Crego de Outeiro procede á bendición dos locais. O rapaz de 6 anos, Francisco Alborés Lestón, dálles a benvida a tódalas autoridades. Intervenien tamén no acto Manuel Esperante, José M. Romero Martínez, José Viña Moledo, a nena Juana García Alborés e pechou o acto Emilio de Navasqués.

Emilio de Navasqués naceu en Madrid no ano 1904 e faleceu na mesma cidade en 1976. No 1929 ingresou na carreira diplomática española e ocupou, entre outros cargos o de cónsul xeral en Tánxer, embaixador en Bos Aires, embaixador en Italia e Portugal, para logo ocupar outros cargos de relevo na administración franquista, entre eles o de director xeral de Política Económica, subsecretario de Relaciones Exteriores... A súa primeira relación con Galicia comeza durante a súa estada en Arxentina como embaixador. Aló comezan as súas relacións coas sociedades de emigrantes afectas ao réxime ditatorial de Franco, desbotando as relacións coas demais. Unha destas asociacións era, sen dúbida, a "Unión Residentes de Outes", que polas súas recomendacións e enchufes consegue fondos para rematar as obras da Graduada do Cruceiro. Parece mentira, pero todo isto ten hoxe plena vixencia neste actual sistema de democrático-partidista de España, no que incluso existen institucións clientelares.

Outro asunto que pon en dúbida, cando menos, a probidade de Emilio de Navasqués é o do ouro nazi acontecido no ano 1945, que tanto deu que falar e cuxa cantidade total nunca se atopou... Outro adxectivo que o define é a súa condición de delator, de acusón. Fermín Bouza Brey, cofundador do Seminario de Estudos Galegos foi unha das súas vítimas polo grave delito de pronunciar unha conferencia no Centro Galego de Bos Aires o día 25 de xullo de 1955 no idioma propio desta terra: o galego. Como consecuencia do seu compromiso coa nosa cultura Fermín Bouza arruinou a súa carreira xudicial o 31 de xaneiro de 1955 e tamén, por obra deste preboste franquista e fascista, a súa vida...

Outes e concretamente o Cruceiro de Róo non se merecen esta aldraxe. A Lei da Memoria Histórica está para ser respectada e sobre todo para ser cumprida. A Fermín Bouza Brey estudano os alumnos da ESO e Bacharelato nas aulas, sobre todo pola súa magnífica obra poética e como iniciador-creador da escola neotrobadoresca, que tivo numerosos cultivadores e deixou un longo ronsel na historia da nosa poesía. Bouza Brey é recoñecido non só no seu Pontearreas natal. Emilio de Navasqués, quen é?

Maruja da Farruqueta. Relembrando unha infancia consumada

Mingucho Campos

Manuela (a "Farruqueta"), Manuel (o "Carabinas"), Andrés, Maruja e Manolo. Familia unida e solidaria. Pobre, iso si, en recursos. Rica, moi rica, en servizos e solidariedade. Aquel can, "Comati", que ladraba polas noites e o escoitabamos dende o cuarto do sul meu irmán, Diego, e eu. A casa antiga da Recha, que mercastes cando aquel mundo volo permitiu. Denantes no Rueiro. Lembro aquela corte ateigada de coellos e coellas parideiras. Unha casaña, ao carón da dos Cesteiro, arrombada entre o pendello da do Ruso, onde o señor Manuel ensaiaba o repertorio da banda na que tocaba, a dos Cesteiro e a dos Ferrador. María, o Mudo, sempre co faco co que repartían o pan, e Urbano, fillo da señora Eugenia, que vivía ao lado dos de Campio e os da Carreiteira. Non falo do faco, porque non lembro tan sequera o seu nome.

O Mudo endexamais mo descubriu. Teodoro, o fillo de María e de Urbano (alcumado nos velorios o "Fariñas"), morto no cabeceiro do carro; unha vítima máis, inda que indirecta, daquela Guerra Civil. Que responsabilidade tería aquel mozo neses anos e naquela decisión duns ben mantidos militares golpistas? Lembro, iso si, aquel cocheo longo, de anos, o dos panadeiros, que me impoñía na infancia e que percorría as cañeiras na procura da manutención botada en falla no seu acubillo habitual. Deste xeito eran os tempos dos pasados 48 a 50, Sempre felices para unha nenez de carencias e ignorante dun porvir de máis comodidades. **Tempos, aqueles, de vivencias imborrables no recordo e sempre presentes hoxendia. Tempos de entroidos a caballo diante da casa de Ignacio e de María do Pomar, debaixo da de Hermelinda da Garabulla, entre a da señora Susana, a da Piñeira, o pendello de Constante do Conde e o do tío Segundo. Tempos de misas, confesións, comunións, rosarios, misións e celebracións relixiosas interminables.** Lareu, natural de Arca, logo destinado a Carnota, foi o primeiro crego que coñecín. Despois, o Cambón, de Sofán, coa súa irmá Obdulía, a sobriña e demais. As campás co seu son, tirado por Soledad, o avó Manuel e a súa nai Pepa, a muller de Calixto de Pacheca, Joseño de Hermelinda constitúe outra vivencia, sempre positiva, incorporada á infancia, xunto con Rosendo da Amarila, que me ensinou a ler nun pendello de Silvino, transformado en escola, sen tan sequera cagadoiro, no Vilar de Fontenlos.

Os porcos do Sabano atucñados e o Sabano fahendoso da gordura dos seus cochos. Aqueles cochos dos que se presumía que daban moito pingo para as tixolas e demais aparellos de cociñar. Iso si, porcos, vacas ben mantidas, xatos, galiñas, cañeiras cubertas de estrume, de vides e traballo arreo. Pantalóns cheos de remendos, cueiros reforzados e lorda, moita lorda. Pepe, un dos irmáns, traballando de peón nun aserradoiro de Espiñeiro. María, xorda, indo e vindo cos cabaceiros, o molido na cabeza, na procura dun benestar que a vida lle negara á súa filla, Nucha, incapacitada para aqueles labores agrícolas indispensables naqueles tempos. A canle da fonte a pichar e as escorrentías que no inverno nunca faltaban. Logo Arturo mercou as propiedades da Gondella nas que ubicou con moita máis comodidade á familia co froito do moito traballo e dos aforros. Daquela os porcos saían a pasear da man dos rapaces até a Canliña, aquela fonte que verquía auga sen parar procedente do Trasvigo, envorcallándose dando voltas e refregándose no regueiro polo que discorría a auga sobrante daquel lavadoiro-fonte de mulleres rexoubeiras, de limpeza de tripas de porco destinadas a conte-la zorza dos chourizos, curados con loureiro nas cambotas dos fogares e despois conservados en pingo para logo elaboralos saborosos "caldos", que non cocidos. O señor Xan do

Toreán, home adiantado ao seu tempo, coidando coa rega e cuitando os leiros nos que agromaban e madurecían os mellores pementos, tomates, feixóns, porros, cebolas, cabazas, leitugas, xudías, allos, berenxenas... E a gran agra, rica en todo. Manuela e a eivada Susana, compañeiras sempre no solaz da noite, cando o corpo demandaba descanso a carón da lareira, despois dun longo día de traballo. Na taberna da señora Olimpia, en Pazos, despois rexentada polo Gallardo, xuntábanse os patriarcas, xefes de tribo, para degustar un "cazolo" e parolar, parolar e parolar... Moito parolar. Algún trasacordo e tamén unha rapadura de pelo a mans de Pepe, casado con Carmen da Carroucha de Fontenlos. Non daba a vida cotiá para máis. Logo cada

quen á súa casaña. As corredoiras a escuras. Os animais acomorados e ao resguardo dos depredadores da noite. As vacas munguidas, primeiro polos xatos, e o leite sobrante no caldeiro disposto para o almorzo da familia no día seguinte, xunto cos carolos de boroa fervidos na pequena pota sempre no trespés e ao quentor da parrumeira. Todo disposto para un merecido descanso, anunciador doutra dura xornada. Unha cea frugal, ou un compango. Así era aquela vida, na que nalgúns domingos non había, nin tan sequera, acougo no trafego. Maruja: Lembrarei no que me resta de vida o acubillo no leito dos irmáns contigo, naquelas noites nas que faltaba a proxenitora e ti facías de nai suplindo a súa ausencia. Lembro algúns caprichos que sei que recordas ben. Aquela Xuvenca que durmía debaixo do sobrado no que descansabamos nós, xa finada, poderíanos dar testemuño. Dous ás beiras e un ao pé da cama, Diego, o máis acomodado pola súa inherente bondade e consentindo as perrenchas dos outros dous, sempre

ao pé da cama. Decote era así. Contos interminables, risos e bocexos. Logo a dormir. Que felicidade, que ledicia, que adicación e cariño! Un neno dende o paredón ollábase cando saías a mocear, formando parte da comitiva das mozas do lugar...

—Quen é a máis fermosa e a mellor vestida? —preguntabas.

—Ti, Maruja! —respostaba aquel neno moreno dende o alto da eira, ao pé do hórreo.

Abofé que así eras. Fermosa por dentro e tamén por fóra. Unha fermosura da que tan só están dotados uns poucos. Unha fermosura inherente á condición de contados humanos. Ti es desas persoas, inda hoxe.

—Lembras, Maruja, como lle acostumaba chamar o teu pai á súa neta, froito das túas entrañas?

—Lémbrocho eu: "Micajoliñas".

A xente foi enraizando, medrando e procurando o seu destino. Uns construímos familia. Nelucha tamén. A vida foínos xuntando e afastando fisicamente. Nunca na lembranza. Obrigounos á distancia xeográfica, mais non á dos sentimentos. A vida de cadaquén pode trocar moitas circunstancias. Nunca, endexamais, a daquelas persoas que se quixeron, queren e quixerán por sempre. Dos recordos da aquela infancia inda hoxe perduran, na miña madurez, aquelas noites nas que tiña que subir denantes do amencer a unha banquetta, vira-la chave da porta de postigo da casa, baixar coa noite pecha o portelo e en cara-lo camiño da Ferreira deica chegar á túa casa na procura de asistencia. Tería como uns catro anos. Xa finara Ramona da Curralexa, a madiña e matriarca. Nunca me fallaches, Maruja! Nunca! Que máis se pode pedir? Grazas, moitas, moitas grazas e sempre agradecido, Maruja da Farruqueta, ou de Carabinas!

Os aserradoiros de Outes

Deolinda Gómez Molinos

O IX Encontro de Embarcacións Tradicionais celebrado no pasado mes de xullo no Freixo supuxo algo moi importante, un feito de gran valor cultural e un xeito de achegar Outes a outros pobos, a outras xentes. É de xustiza, pois, recoñecerlle á asociación Terra de Outes o seu meritorio labor.

Outes ten unha fisionomía peculiar que non pasou desapercibida para os nosos antepasados. En Outes mestúranse vales, terras de cultivo, con montes de formas suaves ategados de piñeiros, unha riqueza que contribuíu ao desenvolvemento de toda a contorna. Os nosos antepasados construíron grandes pendellos para acubillar a maquinaria: os aserradoiros, nos que traballaban os obreiros outenses. Puxeron en marcha unha industria madeireira e todo aquilo que aquela conlevaba.

Aqueles emprendedores empresarios non sabían o que era o medo. Sen grandes axudas bancarias, coas súas mans, con iniciativas, con vigor, brío e sacrificio conseguiron erguer a economía dunha sociedade deprimida.

Eu lembro o peirao do Conchido sendo nena. Nas miñas retinas ficou gravada a imaxe que hoxe expoño. Probablemente os xoves de hoxe non saiban cando se construíu o peirao do Conchido e con que fin. Outros nin tan sequera que existe e que alí existiu unha importante actividade mariñeira de cabotaxe e alí xermolou unha empresa familiar que deu de comer a moitas bocas.

No que inda queda daquel peirao e da súa entrada estaba ubicado o aserradoiro do Sr. Ramón Alborés (a fábrica do Conchido). Movemento de xente arreo. Os toros de madeira apilados. O olor especial que desprendían; ulía a pobo, a mar, a esforzo, a ría... Un traballador que coñecín, o Carabinas, era un home risoño e moi simpático; ía da fábrica ao peirao con madeira que era colocada nos barcos fondeados. Cando xa estaban cargados e a marea alta soltaban amarras, afastándose até que se perdía a súa visión no horizonte.

Isto que hoxe semella un conto froito da imaxinación foi noutroza vida cotiá real. Por iso, os maiores deste tempo temos a obriga de transmitir á actual xuventude a historia menos recente do noso pobo.

Detámonos a falar da marisma do Conchido. Non tódolos pobos posúen esta marabilla, pola que, por certo, non se está a facer nada e, sen embargo, mantense no tempo. Habería que agarimala, darlle o valor que realmente ten, co seu abrigo de xuncos e os seus zocos lamacentos, os seus inquilinos: animais diversos que teñen o seu hábitat alí precisan das canaveiras, dos xuncos, da auga, dos regatos que alí desembocan. En fin, de todo aquilo do que a sabía Natureza a dotou e os humanos moitas veces non temos en consideración... A marisma ou xunqueira do Conchido é todo un mundo para as aves, peixes, anfibios, réptiles; en resumo, para o conxunto da fauna e flora que nós nas horas de solaz podemos gozar. Temos que conservala! Non podemos deixar que morra!

Ao remate desta marisma, dende o Conchido e por estrada, atopámonos á dereita, en Espiñeiro, coa fábrica de Mallo. Pasada a de Gosende e xa na enseada de Langaño, aparecía solemne coa su cheminea de ladrillo vermello a da ribeira de Rates, á que podíamos admirar dende o lugar dos nosos baños de verán. Á enseada de Langaño, mellor dito á Sobreira de Luís, acudiamos rapazas e rapaces, mozas e mozos a refrescarnos no estío. Era lugar de encontro, brincadeiras, carantoñas e tamén de amoríos.

En dirección a Muros, pasando o peirao do Conchido estaba a fábrica do Seco, de Vistalegre. Non podo esquecerme da de Especht, que tamén tiñan outra no Rego das Cunchas. Mais non todas estaban ubicadas na beiramar. Habíaa tamén no interior: a de Balado, en S. Ourense; a do Lobo, no Rodeiro; a de Claudino, en S. Paio e a do Río de Outes.

Ai, os carretos! Os carros de vacas ou bois cargados de piñeiros cara ao

seu destino. Lembro como sonaba o do Carroucho, que nos levou a dicir que algún dos nosos cantos de rapaces soaban tan mal coma o carro do Carroucho.

E que dicir dos nosos paisanos que se achegaban aos aserradoiros na procura de táboas para arranxar as casas e os pendellos anexos? Ou dos que se defendían do frío inverno coas achas que producían estas instalacións? Cantas comidas se teñen feito con elas! E tamén cantas coa ramaxe das cortas nos montes!

Non quero rematar sen referirme, xa que estamos a falar de madeira, aos nosos carpinteiros, algúns ebanistas e bos: o de Róo, Álvaro de S. Ourense, Pedro de Catelo e o seu fillo, Ramón Molinos (meu tío), Joaquín do Cunqueiro...

Serra de Outes, calada
Silenciosa, filla probe.
Nunca dis nada, nada de teu
é a palabra. Ti tes todo,
o que outros pobos quixeran:

Xente nobre, traballadora.
Non agoches a cabeza, non engrúñes
os teus ombros, mira cara arriba
e respira fondo.

Coincido co poeta da Terra Chá, Manuel María, "Un volta sempre ás súas orixes, aos lugares nos que está enraizado, ao seguro terrón da propia tribo, ás sabidas conversas familiares, aos vellos camiños sen sorpresas a escoitar a música do río...".

Antigo serradoiro do Cunchido. Óleo de Arxímiro Suárez.

Salón:

EMAIN
Perruqueiros

Home-Muller

Rúa Brasil, 8 (Baixo)

Tel. 981 82 40 14

15200 NOIA (A Coruña)

Correo electrónico: emainsalon@mixmail.com

Un repasiño!

Como ben se entende, este nº 25 é especial para todos nós, pois xa levamos seis anos reflectindo con artigos os nosos pareceres, que para nada marcan “pauta”; simplemente opinamos como cidadáns que queren que o seu concello mellore, medre, no económico, no social, ética e moralmente, e con políticas que unan en vez de que separen, e pouco máis. Somos un concello que perde poboación, os datos están aí, sete mil e pouco de xente, unha traxedia global nestes tempos tamén tan globais... (O carallo da globalización papounos sen avisar... ou si?).

Ao longo destes 25 (26) artigos de Lusco e Fusco, intentamos remitir o latexo dalgunha xente, comentarios que escoitamos na rúa, nos bares, que isto está mal, ou aquilo podía estar mellor. En fin, o tic-tac da cidadanía que tamén ten o seu dereito a verse reflectida nas nosas reflexións en cada número. Cunha simple ollada ás revistas, podemos asegurarnos que tocamos unha variedade de puntos, todos relacionados cos o concello como institución, e tamén en relación a algún que outro cidadán de a pé. Todo dentro do respecto e convivencia, que se dan por feito.

Das máis salientables que recordamos fiándonos da memoria, tivemos casos relacionados co civismo dos cidadáns cos bens públicos, xentiña de pouca escola ou mal aproveitada que rompen mobiliario, fan pintadas, expiran de mala maneira a falta dunha educación necesaria para convivir en harmonía veciñal. Tamén temos posto en interdito a aprobación pola corporación do plan PXOM, cunha serie de críticas nas que nos asentamos, pois parécenos que sempre acaban gañando os mesmos, que os de Madrid, Xunta, non fan nada sen teren en conta o de “*por aquí si... por alí non, etc., etc.*” Os de aquí!!

Mostramos preocupación por que o noso Ilustre Poeta non teña unha Casa Museo, pois noutros concellos aí está, pero aquí nada de nada. Terra de Outes adicoulle unha semana, e a asistencia de público de a pé foi patética. Nin un mínimo de curiosidade... En serio?

Noutro momento expresamos críticas contra a brigada de Obras, pois parécennos excesivas catro ou cinco persoas para poñer unhas baldosas na beirarrúa, e tendo tanto que arranxar por todo o concello... Todo! Tamén nos pareceu excesivo o custo de remodelación do edificio do Concello. Os cidadáns falan e nós apuntamos. Reiteramos a penosa sinalización, coas herbas comendo os cruces das pistas, beirarrúas desfeitas, rúas con coches en dobre fila atrancando o tráfico día tras día e os axentes municipais de brazos caídos, que non é culpa deles, pois faltan as ordes para que actúen en consecuencia. Puxemos a énfase no “presunto” trapicheo que se movía no termo municipal, pois tiñamos a idea de que aquí nunca pasaba nada, e vaia se pasa... pero todo malo, por uns espabilados. Noutro número démoslle caña á “oposición” por ser tan pasiva, parece que teñen medo, polo menos que se vexa iniciativa, nervio, e non só ir aos plenos levantar a man, pois para iso están os alcaldes, tíralles do cordel... *y aprobado*. Sempre con respecto.

Nunha ocasión puxemos o berro no ceo polos enxamios de viraventos que acabaron por poboar os cumes dos nosos montes, mires por onde mires unha praga, e mires por onde o mires nin un beneficio. Perfecto, Gayoso! Tamén insistimos na crítica ás curvas conflitivas de Ribademar, e ao final arranxaron o problema. Ben feito! En fin, **dende Lusco e Fusco continuaremos reseñando o que a xente fala coa boca pequena e intentaremos darlle un pouco de voz na escrita**, sen máis pretensións que ver reflectidas as súas inquiredanzas ante decisións que deberían ter outro tratamento, pois acaban afectando aos cidadáns que cada catro anos arreean o seu prezado voto, o único día no que son vistos verdadeiramente como importantes e valiosos.

Lusco e Fusco

CARTAS AO DIRECTOR

Hai que dicilo

Mensaje de sobriedad del Papa Francisco:

“Me hace mucho daño cuando veo un cura o una monja con un coche último modelo”, dijo sin tapujos el 6 de Julio a los seminaristas que habían peregrinado a Roma para celebrar el Año de la Fe. **“Creo que el coche es necesario si se tiene mucho trabajo, pero usad uno más humilde. Si elegís uno lujoso, pensad en cuántos niños mueren de hambre. Solo en eso”.**

Só pide un pouquiño de humildade!

Hai uns meses saía na TV o daquela Presidente da Conferencia Episcopal Española dicindo nunha radio que a Igrexa non está para tratar a pobreza, pois para iso xa estaba Cáritas... e digo eu, se Cáritas, de “Caridad”, naceu alá polo 1867 en Alemaña, antes quen se encargaba da pobreza no ámbito da Igrexa Católica?... Creo que iluminados como ese señor, que noutra ocasión se atreveu a traducir unhas palabras que dixo o Papa en castelán, e acabou terxiversando o seu sentido como se estivese traducindo dalgún idioma estranxeiro. Tómanos por parvos.

Ben é certo que o Papa ha de facer o que faga, pero que dias verdades do barqueiro e iso doe ou debe doer. Tiña que dar unha voltiña por este lares de Deus, pero sen avisar, para así aforrar tempo en pelotilladas baratas e mans polo lombo. Había de levar máis dunha sorpresa ou as mans á cabeza por algún que outro modo de representar o que se predica no púlpito día si e día tamén. Nestes tempos difíciles faltan feitos, o ser consecuente co que se pensa ou se di difire moito cos actos cotiáns que nos demostran día a día que vivimos nunha falsidade continuada e tanto nos ten como tanto nos dá. O que non estea ben que se poña.

Un cidadán do mundo

A austeridade no noso concello (ou o que non ven os sete ollos da cara)

A austeridade no noso concello, penso que non fai falta. Certamente, non entendo nada. Non sei se o fan os gobernantes polo ánimo de lucro, ou se efectivamente é por beneficiar os veciños, pero deixemos aí a cousa. Eu son un veciño digamos dos de a pé, e viaxo un pouco por Galicia (a verdade é que menos do que me gustaría) e vou a algunha festa gastronómica do país, como, por exemplo: a do polbo ao Son, a da navalla a Muros, a do carneiro a Lousame, a do porco a Laiño, a do cocido a Lalín, a do carneiro a Moraña, a do marisco ao Grove, etc., porque me faría falta unha libreta enteira para dicir os sitios nos que hai que pagar para degustar os produtos destas festas. Pero, por que pagar nada cando temos a festa do Freixo con empanada, marisco, etc., a sardiñada do San Cristóbal e, ata hai pouco tempo, tamén tiñamos copas gratis para a xuventude no Pampallín. E que conste que fun ver a cada unha delas e vin máis xente de fóra que do noso concello. Claro está! Será que como nós somos ricos abondo facémolo para que veñan os de fóra! Pode ser, como este ano nos van baixar impostos, todo é posible.

Un de V.

ASÍ NON

Queixos sin quedarmos nada

Publicidade en farolas e paredes públicas. Non haberá sitio.

ASÍ TAMPOUCO

Escombros na marisma tan denunciada, e lancha encallada nas silveiras dun solar sen dono. Civismo puro.

NIN DE COÑA

Coche cal chatarra abandonado no medio da vila, e mais chatarra inservible por onde queira que vaiais. Normal.

Cortes, recortes e requeterecortes no sistema sanitario. Ata onde aguantaremos?

Dr. José Mª Dios Diz

Ata onde chega a paciencia dun/nha cidadán/á? Se seguimos atentamente o devir dos acontecementos recentes, vemos que o sistema sanitario se está deteriorando día a día. Tódalas medidas tomadas polos distintos gobernos do PP van encamiñadas a reducir o gasto, a custa de que o paguen @s cidadáns. É iso un aforro? Non será pan de hoxe e fame para mañá?

Poñamos algúns exemplos que sucederon nos últimos días: O BOE publicou o **Real Decreto ley de medidas urxentes**, para “garantizar” a sostibilidade do Sistema Nacional de Salud, co obxectivo de **aforrar 7.000 millóns de euros na sanidade**. O caso é que este aforro do sistema o teñen que pagar @s usuari@s (e case sempre @s máis enferm@s e os menos podentes). É isto xusto?

- Habará que pagar gran parte das próteses ambulatorias.
- O sistema deixou de financiar fármacos para síntomas menores.
- @s usuari@s tamén pagarán parte dos produtos dietéticos.
- @s indocumentad@s quedaron sen tarxeta sanitaria dende o 1 de setembro do 2013.
- @s 'turistas sanitarios' deberán acreditar unha

residencia de tres meses mínimo.

- @s xoves maiores de 26 anos, deberán acreditar falta de ingresos para ter dereito a prestación sanitaria. Quen xa non estean cubertos pola tarxeta sanitaria dos seus pais, pero aínda non comezasen a cotizar, deben acreditar a súa falta de ingresos se queren seguir usando a sanidade pública española.

- Unha das últimas medidas foi a do pago de medicación hospitalaria d@s enferm@s crónic@s: é xusto facer pagar ás persoas que están máis enfermas: oncolóxic@s, enfermidades metabólicas, infecciosas (Sida), etc. os medicamentos que consomen? O aforro para o sistema é mínimo, pero a gravosidade para @s que teñen que pagar, inmensa. Sumémonos ao “espírito de Ríotorto” e fagámonos tod@s insumis@s a esta lei tan inxusta.

@s pensionistas con renda inferior a 18.000 euros pagarán o 10%, cun tope de oito euros mensuais; @s que perciban máis desa renda, aboarán un “máximo” de 18 euros ao mes e @s que reciban máis de 100.000 euros, terán un límite de 60 euros mensuais.

Outros recortes inclúen a rebaixa do 5% do soldo d@s profesionais (así como o non pago das extras) ou o cerre parcial de quirófanos e hospitais para “racionalizar”.

Pero aínda temos máis recortes: dentro das enmendas presentadas ao Proyecto de Ley de Presupuestos Generales del Estado para 2014, o PP (modificando a Lei 16/2003 de “cohesión y calidad del Sistema Nacional de Salud”) inclúe unha modificación á normativa actual que suporía a exclusión do sistema sanitario das persoas desempregadas, que agotasen a prestación e os subsidios por desemprego, e que se ausenten de España máis de 90 días nun ano.

Todas estas políticas, teñen responsables. Non diremos que Ana Mato se decata de moito (nin do Jaguar que lle apareceu un bo día no seu garaxe), pero Pilar Farjas, a ex-conselleira de Sanidade de Galicia, e a súa segunda actualmente, si que se decata, e ela é a responsable directa do tema do copago e dos outros recortes sanitarios. Por suposto, Rocío Mosquera, conselleira de sanidade actual de Galicia, segue punto por punto o que lle dita a súa xefa do PP de Madrid.

E recordemos a Lamela, Güemes e Lasquetty, punta de lanza

**XORNADAS DE INFORMACIÓN
SOCIO-SANITARIA
Outes 2013-2014**
Conferencias-coloquio
Último xoves de cada mes
As 18.30
No Centro Social

Centro social
Centro de Saúde
Concello de Outes

Rocío Mosquera, Conselleira de Sanidade da Xunta de Galicia.

das privatizacións máis encarnizadas, en Madrid (os dous primeiros xa imputados, o terceiro non tardará, pois a xustiza tenlle paralizado o seu proxecto de entrega a mans privadas da sanidade pública madrileña).

A corrupción é percibida pola maioría da xente como un dos principais problemas da nosa sociedade. O trasvase de polític@s á empresa privada e viceversa (mesmo se cumplan coa actual Lei de incompatibilidades) facilita un retiro dourado para @s polític@s que deixan a primeira liña. As mobilizacións que se están producindo en diferentes lugares do estado español teñen un lema: “A sanidade non se vende, deféndese”. En Galicia temos exemplos máis que suficientes e as mobilizacións teñen un lema máis contundente aínda: “O Copago MATA”. E é certo. Todo o que non gastamos en prevención, teremos que gastalo en curación. Que beneficio pode ter a curto prazo facer que paguen as medicinas @s máis necesidade@s, se estes/as deixan de tomalas e desenvolven enfermidades que se poderían evitar? Que beneficio saca un goberno que fai que @s máis débiles paguen a sanidade, se logo ten que pagar cando enferman? Que polític@s temos que son tan miserables, que non son capaces de tomar unha soa medida que beneficie @s máis necesidade@s, tanto no tema da saúde, educación, servizos sociais, pensionistas e traballadores/as en xeral?

Outes, 15 de novembro do 2013

VIII XORNADAS DE INFORMACIÓN SOCIO-SANITARIA

MANEXO DAINCONTINENCIA URINARIA EN ATENCIÓN PRIMARIA.

Dr. JOSÉ Mª DIOS DIZ

Médico especialista de Atención Primaria de Outes

31 Outubro

DIABETES.

TERESA LORD RODRÍGUEZ

Presidenta da Asociación de Diabéticos de Santiago

28 Novembro

O BENDORMIR.

Dr. ANGEL LADO LLERENA

Médico especialista de Atención Primaria de Outes

19 Decembro

CALENDARIO VACINAL. Actualización.

Dra. MONTSERRAT AGUADO DÍAZ

Médico especialista de Atención Primaria de Outes

30 Xaneiro

PERDA DE MEMORIA E ESTRATEXIAS DE DETECCIÓN.

Dr. JOSÉ MILLÁN CALENTI

Catedrático de Xerontoloxía. Presidente da Sociedad e Galega de Xerontoloxía e Xeriatria.

27 Febreiro

MANEXO DO PACIENTE CON PROBLEMAS DE PRÓSTATA.

Dr. CAMILO GARCÍA FREIRE

Xefe de servizo de Uroloxía do Hospital Clínico de Santiago

27 Marzo

MEDICAMENTOS XENÉRICOS.

PRINCIPIO ACTIVO OU MARCA.

Dr. JOSÉ Mª ARCE DELA ESCALERA

Farmacéutico

24 Abril

REANIMACIÓN CARDIOPULMONAR, BÁSICA E AVANZADA.

Dr. JOSÉ Mª DIOS DIZ

Médico especialista de Atención Primaria de Outes

29 Maio

Charla da Dra. Montserrat Aguado no Centro Social da Serra.

Bandas e Charangas

Benito Priegue Martínez naceu o 28 de maio de 1928. Aínda que non naceu en Cando leva aquí case toda a vida. Xa de rapaz, a súa familia viñera vivir ao Formigueiro de Abaixo, pertencente a San Orente mais lindeiro con Cando. Despois casou para o Pumar. De varios imáns que eran só el e Domingo saíron músicos. Pertence a unha das últimas xeracións que lles deron sona ás bandas e charangas da comarca durante a posguerra.

Como foron os seus inicios no mundo da música?

Aprendín a tocar con Manolo do Corguiño, que vivía en Orro. Saíu de min. Tiña dezaseis ou dezasete anos. Un día dixeron: "Quero aprender música", e non mo quitaron da cabeza. O ensaio era en Orro, os mércores e venres, e pagaba un peso ao mes polas leccións. Manolo do Corguiño era bo músico, tocaba o clarinete. Era imán de Santiago Pedrosa (que tamén foi batería da París) e fillo do señor Manolo do Corguiño, que era gaiteiro. Empecei co saxofón porque xa era o que quería tocar; e tamén porque lles facía falta este instrumento na charanga que tiñan estes: Os Corguiños.

Canto tempo botou nese grupo?

Dous anos, ata que fixen os dezaioito. Despois fun para onda o Manco de Mirou, que viña poñer escola a Cando; non tiña título de mestre, pero viña poñer escola á casa do Carabinero. O Manco era competente. Máis tarde desfixo a charanga e montou a Orquestina Creo.

E sendo manco, tocaba sen problema?

Si, ho. Tocaba a trompeta, perdera a man cun fogueiro. Houbo moitos músicos mancos: Manquiño de Negreira na Compostela, outro de Esteiro que tocaba o trombón de varas...

E despois xa vén a fundación da París...

Pero aínda despois de vir do servizo militar, onde estivera de 1948 a 1950. Estiven na banda de Infantería Marina de Ferrol, no Tercio Norte. Tardamos dous anos ou así en fundar a París.

Foto realizada para os clichés (carteis promocionais), posiblemente do ano 1958 ou 1959, da época na que xa actuaban fóra de Galicia. De esquerda a dereita: Jaime (saxo tenor), o Meira (trombón), Modesto (saxo tenor), Cheiño (trompeta), Benito (saxo alto), Pancho (trompeta), Gerardo (saxo barítono), o Carabinero (trompeta), o Gitano (voz tenor), Santiago Pedrosa (batería), Joaquín (acordeón) e Manuel Castro (baixo).

Entrevista a Benito Priegue

A Orquestra París, coñecida actualmente como o París de Noia, arrastra o público de festa en festa por toda Galicia, e máis alá. É un dos espectáculos máis reclamados, o que lle permite ter un alto *caché* á hora de contratar. A historia da formación xa superou os sesenta anos. Todo o mundo, gústelle ou non, sentiu falar dela, ou máis ben escoitouna e viuna tocar. O que non moita xente sabe é que as súas orixes están na parroquia outense de Cando. Alí, no Pumar, entrevistamos ao seu fundador, Benito Priegue e Martínez.

Como foron os primeiros anos da París?

Foi fundada, se non me engano, en 1952. Eramos cinco amigos de Cando: Francisco do Carabinero (trompeta), meu irmán Domingo (saxo tenor), Pedrosa (Manolo de Ramón, batería), eu (saxo alto) e Agapito de Vitorina (trombón de varas). Este último e mais eu tocábamos antes co Manco e decidimos facer un conxunto. Estivemos dous anos tocando polos bailes e festas da contorna. Viñan contratarnos á casa ou mesmo nos contrataban durante as actuacións. Buscamos un cantante porque empezaba aquela moda, e demos con Fernando Docampo (o avó deste que hai agora). El viña da Coruña, casou para a Alvariza. Ao ter cantante collemos máis éxito porque Fernando era moi bo.

E por que lle puxeron ese nome?

Foi cousa de Pedrosa, o batería. Dixo: "A moda vén de París". E así lle quedou, *Orquesta París*. No ano 54 ou así quixen rexistralo, consultei o tema mais non era posible por sero nome dunha cidade.

Por onde tocaban?

San Fins de Eirón, Santa Comba, Noia, Serra, Muros, Esteiro... En salas de festas: a Terraza de Noia, a de Simón (no Porto do Son), a do Cuco (no Cruceiro de Roo), a do Aviador (na Serra, abaixo de Cereixo), Pedrás (en San Orente, por San Campio)... Temos tocado en moitas "pistas" ou "bailes": o baile de Casimiro (en Santa Comba), Os Pasales (de Noia), As Delicias (de Boiro), O Paraíso (de Muros)... Segundo a sala de festas podíanse xuntar máis de mil persoas. E xa ultimamente iamamos tamén por Madrid, Portugal, Asturias, Bilbao...

O día de saír a xuventude, "o baile", daquela era aos domingos, non?

O baile case sempre era o domingo. Empezábase a tocar sobre as 20:00 h. e rematabamos á 1:00 da mañá.

Daba para vivir?

iviamos diso. Aínda sacabamos un bo xornal.

Que tal respondía o público?

Era moi bo sempre, con nós polo menos. Eran máis de compañeirismo, non como agora coas discotecas. A xente pedía "outra...", "outra...". Era xente máis culta ca agora.

E supoño que iría habendo cambios nos membros ao longo da formación.

Entrou de cantante Maceiras, da Ponte Nafonso. Fernando marchou para a Veracruz, de Noia, porque lle era máis cómodo. Debeu ser en 1956 ou 1957. Xa veu un acordeonista de Louro, Manolo. Despois marcharon Maceiras e este Manolo e entraron Joaquín do Obre (outro acordeonista), veu de cantante o Gitano (chamábanlle así por ser tan moreno; el era de Xuño), e mais Manuel Castro (dos do Conde de Cando).

Cal dos cantantes que pasaron naqueles anos pola París tiña

máis éxito?

Máis éxito tiñano o Gitano, voz tenor, e Fernando, melódico. Fernando era moi fino cantando. E o Gitano cantaba "Granada" e cousas desas que mandaba carallo.

Como eran os escenarios?

Montábannos un palco de táboas e na sala de festas xa o tiñan fixo. A corrente do palco poñíaa a comisión, cun electricista. Todo con altavoces.

Entón tiñan amplificación e os seus cantantes non usaban esa especie de tubo co que se proxectaba a voz?

Non, ho. Xa tiñamos a cinco ou seis micrófonos. Nunca usamos ese sistema, do embude, que había antigamente. Nós xa tiñamos micrófonos cando empezamos a incorporar cantantes.

Que repertorio interpretaban?

Foise cambiando cos tempos. Boleros, pasodobres, chachachá, mambo, fox-trot... As casas de música mandaban as partituras. Estabas subscrito. Mandaban as pezas, xa instrumentadas, e ti escolías.

E algunha canción galega?

A "Rianxeira", a "Virxen da Barca"... Mais non usabamos instrumentos tradicionais.

Supoño que a indumentaria tamén era especial.

Si, vestíamos con traxe, desde sempre. O xastre era de Noia.

Como se desprazaban ás actuacións? Aínda a pé?

Non, en autobús. Levábanos Ramón de Caralleiras, da banda de alá (Roo, Noia). Cando este morreu (moi novo) comproulle o coche Paco do Rego, da Serra, e levábanos el. Alugabamos o coche con condutor.

Imaxino que habería moita competencia nas festas cando cadraaban dúas orquestras.

Había. Cando tocábamos cos Beiros, en Santa Cristina ou por aí contra Noia, o público tiráballe caramelos arriba do palco aos seus preferidos.

Como foi que abandonou vostede a formación?

Dirixira a orquestra desde a fundación. No ano 1960, máis ou menos, deixei lle o mando a Joaquín, o acordeón, do Obre.

Despois acabei marchando, porque non daba atendido a todo. Tiña moito traballo na casa. Ía buscarlle o correo á Ponte Nafonso a meu cuñado Fernando, que era carteiro. E así deixei a orquestra.

E como foron as cousas tras a súa marcha?

Cando xa estaba Joaquín de director irían marchando máis: Francisco do Carabinero, Jaime, Santiago Pedrosa, Modesto, o Gitano... A excepción de Francisco, que tamén abandonou a música, todos seguiron tocando noutros grupos. Creio que houbera algún malentendido mais eu xa non estaba e xa non sei como foi. O que ten a orquestra hoxe en día é Miguel, o fillo de Joaquín.

Consérvanse gravacións da vella París?

Non. Daquela non se estilaba.

Vostede volveu actuar nalgún outro grupo desde que deixou a orquestra?

Viñeron algunha vez chamarme pero non quixen ir.

Mais imaxino que seguiría tocando...

Na casasi. Agora xa non, o saxofón andapor aí arriba.

HORQUESTA PARIS

Benito culmina a entrevista lembrando os antigos membros da París que aínda viven: "Dos fundadores non quedamos máis ca tres: eu, o Carabinero e Agapito". Quere a casualidade que poucos días despois nos atopemos co segundo e decidamos preguntarlle sobre os seus recordos da París. Justo Francisco Blanco Martínez, nacido en Cando en 1932, coñecido como Francisco do Carabinero ("Crebinero", como pronunciámos aquí), saíu a tocar aos trece anos, na formación do Manco. O seu primeiro instrumento foi o fiscomio. Aos sete ou oito xa aprendía música na súa casa, co mentado Manco, que poñía alí escola (tal como nos contara Benito); ao remate das clases normais este impartía leccións de música, ás que mesmo asistían dúas rapazas (con moi bos resultados no solfexo, mais que non saían con instrumento). Francisco tamén tocaría o fiscomio na banda de Rafael, outro daqueles grandes músicos de antano, cuxo instrumento era o saxofón alto (igual que Benito Priegue). Francisco calcula que a París debeu fundarse xa no ano 1951, porque el aínda non fixera os vinte anos, debía ter uns dezaioito, e tamén estaba no grupo desde o primeiro día. Confirmanos que quen a bautizou foi Manolo de Ramón (Pedrosa) e cóntanos a seguinte anécdota: José do Martiño, un tipolisto que mesmo facía partillas, xefe de canteiros, foi quen pintou, "en letras góticas", o nome do grupo no bombo. Pero escribiuno así: "Horquesta París", con "h". Manolo de Ramón foi quen lle advertiu o erro ortográfico. E o señor José do Martiño tivo que corrixilo rascando o "h" inicial. Aos cincuenta e pico anos Francisco deixou de tocar porque lle inchaban as pernas ao estar de pé no escenario, tanto que mesmo tiña dificultades para camiñar. Ao antigo trompetista da París parécelle que foi unha pena que marchase Benito e lembra como Agapito tentou que non a deixara. Volven aparecer pois en escena os tres que quedan. Manolo de Ramón faleceu hai xa uns anos; e moitos máis pasaron desde a morte de Domingo Priegue, irmán de Benito, tamén saxofonista. "Ao final din que a fundaron os de Noia pero iso non foi así. Quen a fundou foi Benito, e nós fomos os cinco primeiros", sentencia Francisco.

De esquerda a dereita: Francisco (o Carabinero), o Gitano, Benito e o dono dunha sala de festas de Vigo que insistiu en retratarse con eles.

Lecer e Outono Teatral

Santiago Nieto

O lecer hoxe converteuse nun tema de actualidade con dimensión educativa, cultural, social, consumista e política. Hoxe por hoxe as xeracións dispoñemos dun tempo libre que conleva os nosos problemas e necesidades socio-educativas. Como planificamos o tempo que nos sobra?

Na sociedade actual o tempo libre converteuse nunha mercadoría, nun elemento de consumo, é algo que normalmente se merca, se vende e se consome. Por iso o axeitado "cultivo" do auténtico lecer será unha tarefa capital de toda pedagogía responsable do tempo libre, a cal debe ser consciente dos seus límites precisamente aquí.

Créase unha situación de lecer cando a persoa durante o seu tempo libre ou liberado decide e xestiona libremente as súas actividades, obtendo benestar e satisfacendo as necesidades persoais de descansar, divertirse ou desenvolverse. A nosa tarefa é deseñar programas o máis apetecibles posible para que os nosos cidadáns se sintan atraídos polas nosas propostas.

Algúns autores definen o lecer segundo o tipo de actividade que se realiza, outros, pola contra, consideran que calquera actividade pode ser de lecer, segundo o tempo en que se desenvolve e a actitude persoal con que se realiza.

O tempo libre pode estudarse atendendo á cantidade de tempo dispoñible, ás actividades que se desenvolvan ou poden desenvolverse, e á actitude ou postura previa que toma a persoa diante dese tempo.

A realidade é que o noso tempo de lecer é ese que entresacamos das necesidades vitais, dos problemas e das obrigas diarias. As funcións que atribuímos ao ocio son o descanso, a diversión e o desenvolvemento da personalidade.

Unha actividade entra no ámbito do lecer cando é liberatoria, gratificante e persoal. Liberatoria enténdese oposta a unha obriga, hai que considerar, non obstante, que practicamente todo vén condicionado pola sociedade. Gratificante implica que ten como única finalidade a realización da actividade polo puro pracer de facela, pola satisfacción persoal que pode producir. Persoal indica que, sen excluír un ocio en grupo ou en equipo, é a resposta a tres tipos de necesidades individuais: descanso, diversión e desenvolvemento persoal.

O incremento do tempo libre conleva o gran interrogante da súa ocupación. E a todos tamén nos debería preocupar nalgunha medida a programación e participación dese lecer e do tempo libre para convertelo nunha acción social transformadora e que axude a forzar un cambio de actitudes cara a novos comportamentos e estilos de vida. Dende os nenos e xoves ata os maiores, que son en definitiva os que maior tempo de lecer teñen, pero tamén as persoas adultas, toda a sociedade debe implicarse por conseguire esixir unha maior cota, para un lecer de calidade. Un lecer integrador como o que nos aportan as artes escénicas dende todas as súas vertentes.

Vén de rematar a 17 edición do Outono Teatral do Concello de Outes, e imos botar a ollada atrás. Cando timidamente se comezou a programar apenas cinco obras de teatro, que se desenvolveron cada un dos sábados daquel outono do 1996 no

antigo centro xuvenil (onde hoxe se sitúan as dependencias do Centro de Información á Muller). Naquel baixo improvisábase para a ocasión un escenario con tarimas de fimapán sobre pupitres vellos da escola. E alí chegaban cada sábado as compañías que presentaban en Outes as súas obras, os seus produtos, á tímida veciñanza que acudía a pasar unha entretida tarde/noite de sábado.

Axeitar a programación ao espazo non era tampouco tarefa fácil. Tiñamos que buscar compañías que ofrecesen espectáculos con tirón, no sentido de que fosen o máis populares posible, xa que pretendíamos captar e fidelizar público. Despois tiñan que ser obras con poucos actores, polo limitado do espazo escénico. E unha limitadísima escenografía e efectos de luz e son. A altura da sala apenas chegaba aos 2,40 m. Pero o caso é que fomos programando cinco anos nestas apretadas condicións, os suficientes para fixar certa dependencia na xente, e que co cambio non se tirasen por terra tódolos esforzos. Obxectivo conseguido, xa que coa apertura da casa da cultura, abriuse un espazo escénico moito máis competitivo á hora de poder programar espectáculos con maior carga escénica, onde todo loce moito máis e onde os actores tamén ven dignificada a súa profesión.

Ese salto cualitativo tamén se veu compensado en canto ao número de persoas que podían gozar comodamente dos espectáculos, xa que pasamos das cincuenta cadeiras ás 200 butacas, aforo que ten o auditorio da casa da cultura de Outes.

A resposta do público asistente foi a que marcou, ao meu xeito de ver, un compromiso cos dirixentes políticos, xa que viron que foi unha proposta cultural que a cidadanía apoiou e que se foi consolidando e facendo máis popular ano a ano. Este é o motivo polo que o Outono Teatral seguiu medrando ano tras ano, e con el tamén a programación das diferentes e variadas propostas de artes escénicas. Propostas que abranguen dende o teatro clásico ao teatro máis contemporáneo, espectáculos de novo circo, maxia, danza, monicreques, musicais, etc. Fomos abrindo o abano da programación cara a outras propostas escénicas máis innovadoras e actuais, para ver tamén o grado de aceptación do público outense, e o que nos queda claro é que se o espectáculo ten calidade e engancha, a xente goza co mesmo entusiasmo

coas obras máis clásicas que cos espectáculos máis contemporáneos e innovadores. Precisaba comprobalo e agora corroboro cada vez máis, que hai propostas que soan arriscadas ao traelas a un entorno como o noso, onde non todo o público acepta de boa medida, por exemplo, que lle digas que vai ver un espectáculo de danza, pero se consigues meter á xente na sala e o espectáculo ten gancho, a xente vai gozar coa representación, e isto xa ten pasado en varias ocasións. Tampouco, debido ao limitado da programación, non podemos meter propostas moi rompedoras a miúdo, pero de vez en cando penso que tamén o público de Outes ten dereito a ver outro tipo de formatos e espectáculos máis transgresores.

No tocante á fidelización de públicos, temos grande mimo á hora de promocionar os espectáculos e difundilos axeitadamente. Planificamos diferentes estratexias segundo o público para quen vai dirixido. **Arredor do mes de xuño, sácase un folleto coa programación de verán e aproveitamos para facer un adianto do que vai ser o Outono Teatral, ao tempo que se publica na páxina web do concello.** A nivel xeral deséñanse uns carteis onde se reflicten todas as representacións; estes carteis colócanse polas diferentes parroquias do concello e puntos de interese, para que a cidadanía poida estar debidamente informada de tódolos espectáculos. Tamén se diseña un programa de man, que adoitamos facer do tamaño dunha tarxeta de crédito, nunca maior, e de estética similar ao cartel. Deste xeito cada persoa pode ter no peto, na carteira, etc. a información básica da tempada. A través da prensa, radio e televisións locais, faise unha presentación xenérica da programación antes do comezo da edición, e logo antes de cada obra mándase nota de prensa aos medios. Cada compañía tamén se encarga de enviarnos carteis

da súa obra, que logo volvemos colocar para difundida. Á parte de todo isto, nas representacións destinadas ao estudiantado que cursa ensinanzas no noso concello, enviamos notas individualizadas para cada alumno/a coa obra recomendada á súa idade, para que vaia como información ás familias. Moito do que temos logrado é produto dos anos de traxectoria e do interese por defender este proxecto. As compañías que acoden a Outes así nolo fan saber, que non é nada usual ver a grande afluencia de público asistente aos espectáculos e tamén o óptimo comportamento deste nas representacións. Somentes agardo que isto siga medrando e que amais de programar lecer, axudemos, aínda que sexa un chisco, un case nada, a "difundir cultura teatral".

Teatro	Música
05 OCTUBRO 19:00 MENSAXE SEN BOTELLA Cía: Caramuxo Teatro Público infantil e familiar (de 5 a 12 anos)	12 OCTUBRO 19:00 A VOARI! Cía: Sarabela Teatro Público infantil e familiar (de 5 a 12 anos)
19 OCTUBRO 19:00 O AUTOESTORPISTA GALÁCTICO! Cía: Patacatro Público infantil e familiar (de 3 a 12 anos)	26 OCTUBRO 20:00 GO ON! Cía: Malasombra Produccións Público: A partir de 18 anos
02 NOVEMBRO 19:00 HISTORIA DUNHA SEMENTE Cía: Caramuxo Teatro Público infantil e familiar (de 3 a 12 anos)	09 NOVEMBRO 19:00 PIM, PAM, CLOWN Cía: N N C Teatro Público infantil e familiar (a partir de 6 anos)
16 NOVEMBRO 20:00 SMOKE CITY Cía: Malasombra Produccións Público: xeneral (de 10 a 18 anos)	23 NOVEMBRO 20:00 TACÓN NA CORDA Cía: Verdaderas expresións artísticas Público: maiores de 18 anos
30 NOVEMBRO 19:00 VAXES EN DANZA/ENCONTROS Cía: Patacatro Público infantil e familiar (a partir de 5 anos)	07 DECEMBRO 19:00 CANTAMOS COS ANIMAIS ENCANTADORES Cía: MD Trio Público infantil e familiar (a partir de 4 anos)
14 DECEMBRO 19:00 HAMSTER Cía: Histeria Teatro Público: maiores de 18 anos	21 DECEMBRO 19:00 O RELOXIO VAI SOAR Cía: Pablo Díaz e a Banda Tic-Tac Público infantil e familiar

AGROCAROU

Biona

Agustín Carou López
Distribuidor Piensos Biona

San Ourente - Outes
Teléf.: 981 85 03 66
Móvil: 626 27 06 96

A CORUÑA

GASTRONOMÍA

"PAIN D'ÉPICES" (Pan de especias; Francia)

Ingredientes:

- 200 g de mel líquido
- 200 g de fariña
- (100 g de fariña + 100 g de fariña de centeo ou integral)
- 200 ml de leite
- 1 bolsiña de lévedo químico
- 1 culleriña de café de bicarbonato de sodio
- 40 g de manteiga mol
- 1 chisco de sal
- 1 culleriña de café de canela
- 1/2 culleriña de café de noz moscada
- 1 culleriña de café de xenxibre en po.
- 1 culler sopeira de peladura de laranxa
- 1 culler sopeira de auga de azahar

Preparación:

1. Quentar o forno a 170°C. Temperar o leite e logo diluír nel o mel nunha ensaladeira. Engadir pouco a pouco as fariñas peneiradas e mesturar ben.

2. Verter a manteiga na mestura e seguir remexendo. Engadir o lévedo, o sal e o bicarbonato. Pelar a laranxa por riba. Incorporar as especias e a auga de azahar e mesturalo todo. Untar con manteiga e enfariñar un molde de cake e enchelo coa mestura (tamén podemos empregar moldes para madalenas que encheremos ata a metade).

3. Meter o "pain d'épices" no forno durante 25 minutos para os moldes pequenos, e uns 45 minutos para o grande. Colocar unha folia de papel vexetal por enriba do molde grande durante a cocción para evitar que se queime por riba. Vixiar a cocción e observar a color.

Receita de Elena Paismodo para o "Día dos Mundos" celebrado no IES Virxe do Mar de Noia no ano 2013

FOTO ANTIGA: Revivindo a Historia

Deolinda Gómez Molinos

Teño nas miñas mans o nº 23 de revista *Terra de Outes*, outubro-décembro de 2013. Na capa da mesma aparece unha foto de xente de Outes, todos eles homes, as mulleres amosando a súa faciana. Concentro a miña atención na foto e asómase á vista un letreiro colocado ao fondo que di: "**Corresponsalía do BANCO DE LA CORUÑA**". Á beira, coas fiestras abertas, a casa de Manuel do Mapa, onde tiña ubicado o seu obradoiro de zapateiro remendo e de elaborador de calzados novos por encargo. A continuación a da señora Dominga do Coxo, nai de Pepe, quen posuía un establecemento de hostalaría no Freixo que tiña como principal especialidade as ostras ben sabedoras da ría... Minia e o seu fillo, Germán, que vive na Coruña. Home con espírito alegre, ao que eu teño por poeta, porque despois de ler algunhas das súas composicións recoñécese nelas o cariño e a lembranza desta terra de Outes. Hai tempo fíxome un poema que me emocionou. Gran afeccionado á pesca, lembroo co seu cesto polo ombreiro, a súa cana de pescar, botas de goma e co seu sorriso permánete subir as escaleiras da praza, asomarse á porta da farmacia e exclamar: "Juan, hoxe temos troita fresca e boa! Juan, meu pai, ollaba con curiosidade o cesto e exclamaba: "Caramba, Germán, non son de todo malas! Bo proveito, amigo".

Entre as dúas casas anteriormente citadas había unha calexa que na actualidade vai dar ao Centro de Saúde. Nesta calexa, en días de feira, instalábase o veterinario Alejandro Dupont Barreras, chegado das terras de Castela. Tiña catro fillas e un fillo, Jandrín. Instalou a súa vivenda primeiro en Boel, na casa propiedade hoxe de Juan Jesús Lamela, e despois pasou a vivir na de Rafael Especht e Rosa Villaverde. Nela, unha das súas fillas, Ana, abriu un negocio de perruquería, na que me fixo a miña primeira "permanente". Alejandro era un señor baixo e miúdo, moi áxil, con chapeu e ton castelán, ademais dunha gran intelixencia. O meu pai, Juan, chegou a ser un gran amigo del e miña nai, Deolinda, da súa muller Consuelo. Cando Alejandro se instalou como veterinario en Outes encargou na farmacia de Argimiro Cereijo un afeitado para a súa dona, que esta non puido utilizar. Alejandro non desistiu e decidiu encomendarlle a tarefa a Juan Gómez, meu pai, quen comprobou que o afeitado acadara a homoxeneidade e textura idónea para ser estendido doadamente pola faciana. Dende ese momento a amizade intensificouse inda máis. Nos días de feira Jandrín era o encargado de cobra-las "guías". A xente, moi cazurra, procuraba librarse de pagalas, mais nós faciamos un control rigoroso polo que, en troques conseguíamos uns "patacóns" que logo investíamos en caramuxas e bollicao na casa de Dominga da Viúva.

Voltando á foto, lembro a homes do noso pobo, cadaquén coa súa traxectoria vital. O primeiro pola dereita, meu pai, tranquilo, ao carón de José do Xastre. Non podía faltar a figura do garda civil co seu tricorno, o Sr. Ríos. Ao seu lado Belarmino "o Aviador". Diante, meus tíos, Ramiro e Eladio Lores, casados con dúas irmás de meu pai. Juan Mayo e á súa beira Manuel Ramos, detrás del Higinio, Canay e diante del Manolo do Pereiro. Despois de Canay, Guillermo Lamas, Quincolo, Pepito de Espiñeiro, Ramón de Mastontán, Tomás de Coscoña, Enrique de Amanda. Todos eles homes de Outes traxeados para a ocasión.

Xusto en fronte atopabámonos un grupo de nenos e nenos contemplando a inmortalización fotográfica. Quen me fa dicir a min que co paso do tempo vería publicada esta foto nesta revista e se me ocorrería facer un comentario sobre ela?

LECTURAS RECOMENDADAS

Lidia Vicente

INFILTRADOS. Os servizos secretos, a UPG e outras historias do nacionalismo

AFONSO EIRÉ

Editorial Biblos (2013)

A novela de Eiré, *Infiltrados*, esmiúza un anaco da historia política máis recente do país: a historia do nacionalismo galego, e máis en concreto das distintas divisións e rupturas que sofre ata hoxe mesmo.

Da man do único personaxe ficticio, Xosé Torga (e non será o propio Eiré o Torga que documenta e valora cada capítulo?), *Infiltrados* narra os feitos nos que os servizos secretos españois interveñen na esfera política co propósito de facer caer os cimentos nos que o nacionalismo galego emerxe con forza. As personaxes da novela son homes e mulleres reais, algúns deles en activo a día de hoxe, o que converte a lectura de *Infiltrados* en sorprendente. Unha novela de espías pero con protagonistas que tamén o son dos xornais de agora, cos seus nomes e as súas actuacións dentro do entramado político.

Ao longo dos 23 capítulos do libro coñecemos os distintos posicionamentos e posturas que se debaten en asembleas e reunións e que conclúen coas escisións xa coñecidas e tamén con novas agrupacións que xorden no panorama nacionalista. Títulos suxerentes os destes capítulos: “A policía acusa o Bloque de queimar os montes”, “O Lobo na morte de Reboiras”, “O golpe de Estado triunfante do 23F”, “UPG en catro cachos”, “Pechar A Nosa Terra coa Lei de Defensa da Constitución” ou “Unha nova fenda no BNG”, son unha mostra das investigacións que o autor ten documentadas para contarnos con nomes e apelidos aqueles infiltrados polos servizos secretos españois que provocaron rupturas dentro do nacionalismo galego.

Nunha entrevista publicada na revista da editorial Biblos, explica Eiré: “*Infiltrados* é a historia de como os servizos secretos condicionaron o nacionalismo galego e, concretamente, como foron quen de propiciar a súa ruptura en máis dunha ocasión”.

Tamén sinala Eiré que optou pola novela de non ficción para constatar que o traballo dos servizos secretos non son unha ficción, senón unha realidade nos casos de rupturas do nacionalismo. É por iso que o autor asevera que todo o que se conta na novela é rigorosamente certo, todo foi fondamente investigado e documentado e conta con testemuñas que poden acreditar os feitos. Todos os espías que cita son infiltrados, “aínda que puidera ser que haxa algún que non estea na novela”, confesa o autor.

Alfonso Eiré é un xornalista (dirixiu o periódico *A Nosa Terra* dende 1983 ata 2007) de longa traxectoria e nacionalista dende novo, por iso o que conta en *Infiltrados* son procesos vividos por el mesmo, en primeira liña, que coñeceu e se relacionou cos protagonistas. Narra as súas experiencias con estilo xornalístico, polo que a novela mostra riqueza narrativa que roza o literario pero con xeito sinxelo e preciso. Outras novelas de Eiré que contan historias bebendo da experiencia xornalística son *Eu tamén fun coas vacas* ou *O fútbol na sociedade galega*.

Infiltrados. Os servizos secretos, a UPG e outras historias do nacionalismo, non vai deixar indiferente a ninguén. Polo que se puidese pensar, non é un libro á medida de lectores do mundo nacionalista galego. *Infiltrados* seguramente servirá para descubrir episodios que sorprenden porque non se contaron ou se mostraron dun xeito distinto a como se pensa que sucederon.

Algúns lectores desta novela van cuestionar sucesos descritos, outro vanse sentir incómodos e moitos vana ler con ansia. Como di Alfonso Eiré: “non é unha novela para facer amigos”.

A SACHADORA

TEXTOS: Manolo Lores
DEBUXOS: X. Mariño

Cartas

Olalla Tuñas

"Todo lugar es proyectado desde adentro"

Oscar Hahn

Non mires máis para min.
O mundo sucou ríos na miña cara.
Teño doces asolagamentos nas queixadas
e cada unha das pedras gravadas na punta dos dedos.

Toquei o cumio da pirámide e falei
do amor e da sucidade.
Só digo que non hai máis monte para andar e
este camiño húmido, co aire denso do vapor
do xeo a evaporarse
é tan noso coma deles, o camiño
e aquí o ceo ten a cor da luz.

Vou voltar para plantar unha cerdeira na horta
e pórle de nome limoeiro.
Todo será máis doce cando volva.

Aínda non falei da casa,
a miña casa finou
e agora está alá, onde a leva o paxaro na fin do verán
co seu tellado que agora é da cor da luz.

Cando comeza o inverno
a casa amiga tinguése de branco coma o paxaro
e ceamos sen acougo á luz das candeas
e a xente fala de cartos mentres rimos cara á pantalla.

Gústame

Sergio García del Río

Gústame a poesía.
Gústame ser de ti.
A nostalgia, a soidade
o desexo de vivir.

Encandílanme mil e un poemas.
Gústame ter que escribir.
Encántame un acorde doce
Que vai saíndo de min.

Gústame a túa mirada.
Gústame verte sorrir.
Deléitame oírte falar,
E gústame ter que dicir.

Quen fora os teus ollos,
O inmenso firmamento.
Ou palabras de amor na túa boca.
Ou tan só fora o vento,
Que agarima as túas meixelas
E esvara polo teu ser.
Quen puidera en ti xurdir.
Quen puidera ir morrer
Nos teu brazos, corazón.

Gústame a melodía que vai saíndo de aquí.
Un... pum, pum, pum, pum...

Namórame o pensamento que constrúo para ti,
Gozo se gozan en min,
Uns xemidos que me prenden,
Uns xemidos que, relentes,
Empapan e enchárcanche a pel.

Gústame a túa boca...
E sen querer quero pensar
Que algún día decontado
Unha noite te hei bicar.

Gústame ás veces un quérote,
Ás veces gústame amar.
Gústasme ti, miña dona,
E quero contigo soñar...

Agora que semellaba a humidade un lugar onde apousentar o soño;
os desexos inconexos de Freud...
o refugallo outonal deitado sobre os restos
arqueolóxicos (algún día serán só materia e entendemento mal achado
onde brincará a descendencia humana: o meniño esquecido fechando os ollos...
só, humilde, estraño...).

...e deixará que as ramplas desaparezan, as fendas na estrada, a despedida,
as tempos frías de tanto escoitar o son do río noite tras noite...

(signo baixo a terra)

Manuel L. Rodrigues

(Do libro en rede www.escurasimbolica.blogspot.com,
a onde pertencen este texto e mais a fotografía.)

Sierra Maestra / Selva de Brocelandia

Manuel del Río Rodríguez

Revolution is one of our most charming commodities

Patti Smith

verdor intenso. terra viva. gaia esfameada, saturna invertida da que os nosos bosques e estepas son tan só míseros fragmentos nun mar de florecente salvaxismo, ou forza vital desencadeada. a danza no perverso xardín do edén. mesetas xeadas, bosque húmido, badías areentas e profundas lagoas, estrañas selvas de coral e animais estrañados de verte. a terra mesma aliméntase, é unha porca estresada que engule os seus fillos. eis o motivo polo que esquivas os páramos ermos. montañas arriba, ascendes a Sierra Maestra ou a Selva de Brocelandia. sesenta días e sesenta noites a través do arrevesado labirinto de formas retorcidas. Segues a cola vexetal dos corpos entrelazados, e pareceche ver, sorprendido, que os diversos esquemas corresponden a unha complexa harmonía de debuxo e cor. as lianas gabeantes trenzan un libro de kells ou evanxeo de lindisfarne lixeiramente heterodoxo. arte bárbara. dracónida proa de nave viquinga camiño de *Jakobusland*. Oseberg, Noruega; 51 cm de altura; colección da Universidade, Oslo. para que non se asusten os espíritos do país. ao campamento chegaras case por accidente. alleo aos teus circunloquios habituais. reloucabas por unirse á nova milicia, Felix Edmundovich Dzerzhinsky e a Tcheka non, senón Erec e Enide vestidos co uniforme verde-oliva. Ernesto Guevara e Fidel como a nova flor da andantesca cabalería. os teus pasos perdéronse axiña e sen son. os demais quitaron os zapatos. a bicharrada penetra por cada recuncho, e a humidade sela os demasiado estreitos para a lexión insectívora que toda a enciclopedia natural de Linneo non é quen de clasificar. avante co batallón e coa marcha, trazando cómodas elipses que lle fan crer ao xornalista estranxeiro que o número dos guerrilleiros tende ao infinito. os que saían fóra da elipse, compañeiros cos que chegaras á Sierra Maestra, rara vez voltaban aparecer. ascetismo, o tempo desnovelándose coma un fio de caña de sucre trenzada e adobada con auga de chuva. para apagar a sede. acender da luz sobre a fonte na quinta abandonada polos propietarios. a grada na que pousa rachou e derrama a auga lamacentá, que espalla tal os pétalos obscenamente abertos dunha flor demasiado madura baixo este sol tropical. a fonte fervía como auga quente. sabes cal é o ritual. (vid. *Li Chevaliers au Lion*). termos do penico de ferro suxeito por longa cadea que leva até o pé da fonte. colles auga para verquela sobre a grada esca(r)cha. por iso non che sorprende a treboada natural que derruba árbores e espanta a tódalas bestas da selva, e que tome a forma dun *ballet* de bombardeiros zumbando por riba do claro, ceibando a mortífera froita dos ventres orgánicos de metal e fuel-oil. chuvia de froitos redondos de fósforo, boliñas de pinchos, de pólvora e de metralla. todos a cuberto! danza das naves / aves, a las aves, meu amigo. revolución dos corpos celestes, que diría Galileo. buscabas refuxio e entraches na quinta ou castelo da Pésima Aventura. "abillando entre ruínas / eternas e colosais". bo gusto do indiano. esvacóaste entre anacos coloreados das vidreiras rotas, que parecen formar unha serpe de cristal ou un mosaico incompleto sobre o chan de madeira. o pasamáns de aluminio rube pola escaleira cara ningures, ceo aberto, e nas súas curvas formas sinuosas e pintadas de verde, con pequenos froitos de azul, laranxa e amarelo les unha parodia da Gaia/Gaiás que vos rodea. escada de Xacob formada das chispas eléctricas rosa-azuladas (maxia sobrenatural!) cospen os cables da luz. e ti armado co cuspe e a suor da memoria, bágoas de información como cartuchos nun cinto de coiro. estampa típica do guerrilleiro latino-americano, inmerso na rede das súas cartucheiras.

Cuspe e suor da memoria que lembran outro coiro, vergallo trenzado coa *mentula* dun touro, íntima e silandeira ameaza nunca cumprida do poder patriarcal da túa infancia. que derrubaba a súa graxa mol enriba do sofá estampado e puña en marcha no tocadiscos fanfarras e música clásica coa que poder roncar a gusto, "ceibando ronquidos / eternos e colosais". colga o vergallo no maxín como colgan as serpes-cables eléctricos. as derradeiras balas de cuspe e suor emprégalas para lavar a parrumeira untada enriba da mesiña de madeira que fai de sólido holograma e espellismo daquela *chinoserie* falsa, lacada en negro e grosa pantalla de silicio transparente na que permanecían os xestos e as figuras conxeladas dos deuses ou heroes chineses. nun *tour de force* que esturruxa a pota dos teus miolos ceibas as conversas e os xogos infantís con esas figuras, que nun recrear inxenuo –axudado por *MITOLOGÍA, guía ilustrada de los mitos del mundo*– quizais sexan Chang E ascendendo á lúa mentres Yi, marido e divino arqueiro, fíta consternado, ou Guan Yin, que se lle aparece ao rei dos monos, que roubou os melocotóns da inmortalidade. os malacatóns que engulía ás agachadas o *Dieus-pater, Iuppiter Obesus*. Risco fracasa no poema futurista. eu tamén. e ouvear ouvean os reloxos, non os couselos, a Pere metamorfoseado en columna de lume, aprendendo xético ou talvez tracio nas beiras desterradas do mar negro ou nos claustros de san marriño pinario, hoxe xa non selva escura e bárbara, senón refuxio de turistas. cando volvem os colocar o foco sobre ti, es parte da columna de

Ernesto Guevara, que se dirixe, como unha tormenta, cara Santa Clara. a vía que leva ao Corazón da Ecuridade, meu coronel Kurtz que desandas o camiño. abandonas a tranquila civilización de teitos verdes, vigas de madeira e arrecendos exóticos, cranios como bolas de billar enriba dos paus da cabana, pola Xenial Desorde, outra volta, do cancro civilizado. *Im Dickicht der Städte*. a loita entre dous homes na xigantesca cidade de Chicago, ou Habana. Fidel-Batista. a marcha nocturna baixo o ceo transfigurado que escritura e rexistra revolucións de corpos celestes e terrestres. sentes unha dor aguda enriba do ombro dereito. non soporta-lo peso. diante túa os xeroglíficos dos cascos dos teus compañeiros son burilados con esmero, de tal xeito que non recoñeces, trala eficaz trabada do buril, os debuxos da abella, o xunco e os dous semicírculos. homes con cascos burilados camiñando ao remol da noite. a chaira interminábel, a dor atravesada tódalas barreiras do que crías aturábel. soltas lastre e comezas a correr, tolo, ménade danzante, disposto a ser o primeiro en chegar ás liñas de fogo, relampos do lume en forma de rosa neón iluminando o campo de batalla. medo. medo á traición, que se rumorea en voces pálidas coma a neve. medo ao óxido marciano e extraterrestre do tren blindado que todos temedes, do tren blindado-cyborg Locomotora Maldita besta, monstro de estaño e carne antropomorfizado nun corpo espectral de carne vermella e goteante, tatuaxes e máscara de metal branco con sorriso sardónico, enorme cimitarra e xoia de pálido lustre encravada no medio do peito. vendas brancas tamén, mais farraposas, como de momia vella. esfínxe móbil. o tamaño do boneco é colosal, un novo gulliver. millóns de liliputienses ceibades nel unha chuvia de balas sobre o poder faraónico. pouco segou con falcata prateada denantes de que o fogo se concentre na xoia preciosa e a faga estourar, nese futuro que só enxergas no que os barbudos entraban na Habana. iso será noutra xornada. o inimigo agardará un chisco. e neste mesmo intre, o comandante Guevara (ao que alcanzaches na túa tormenta e impulso cara á vangarda) amósache unha planta de alquequexa, cuberta de vexigas con tomatños doces.

É obrigatorio pagar as comisións bancarias?

Kiko Vidal

Este artigo pretende enumerar as comisións bancarias máis usuais, e, ao mesmo tempo, dar unha recomendación para, na medida do posíbel evitar o seu cobro ou reducir o seu importe.

En primeiro lugar, é importante que saibamos que os bancos (agora xa cáseque non hai caixas de aforro) son empresas privadas que non están para servirnos dunha maneira altruísta. Como tal empresa privada, perseguen a obtención dun beneficio económico, polo que tratarán de cobrar por todo o que nos fagan. Non son entidades públicas ás que lles poidamos esixir que traballen gratis. É importante ter claro este concepto, pois aínda que soe a raro, a miña experiencia demostrame, día a día, que moita xente non entende isto.

En segundo lugar, tamén é fundamental que saibamos que o prezo dos servizos bancarios o fixa cada banco cunha serie de limitacións impostas polo Banco de España, limitacións que xeralmente non pasan da mera obriga que teñen de publicitar o cobro dos mesmos.

Modificación de las condiciones contractuales de determinados servicios bancarios	
Marzo 2014	
CONTRATOS DE CUENTAS A LA VISTA	
CONCEPTO	NUEVAS CONDICIONES APLICABLES A PARTIR DEL 15 DE MARZO DE 2014
Comisión de mantenimiento Aplicable a las cuentas sujetas a dicha comisión en el momento de la liquidación periódica de la cuenta y proporcional al período liquidado.	12,50 € / trimestre natural En las cuentas sin movimientos en el período a liquidar (exceptuados los efectuados por el banco para el cobro/pago de intereses y comisiones), y cuyo saldo medio acreedor sea igual o inferior a 150 euros, esta comisión podrá cobrarse acumulada una vez al año.
Comisión de administración Aplicable a las cuentas sujetas a comisión en el momento de la liquidación periódica de la cuenta.	0,50 € / apunte Quedan exentos los apuntes por adeudo de cheques y pagarés, abono y adeudo de intereses y comisiones, ingresos y reintegros en efectivo y los 5 primeros apuntes de cada mes con independencia de los conceptos anteriores.
Comisión por reclamación de posiciones deudoras	35,00 €
Comisión por descubierto Aplicable sobre el mayor saldo descubierto durante el período de liquidación.	4,50% / mínimo 3,5 €

Ao fixalas cada banco, varían dunha entidade a outra, non son termos fixos. Este é outro concepto que tampouco ten claro a xente. Dito isto pasamos a comentar as comisións bancarias máis usuais:

1.- COMISIÓN DE MANTENIMIENTO: É unha comisión que nos aplican por ter unha conta bancaria aberta. O normal é que se aplique á conta corrente ou de aforro, e non ás contas a prazo. Xeralmente aplícase semestralmente, pero nada impide que sexa outra a periodicidade do seu cobro. O seu importe varía por entidade, podendo oscilar entre os 15 e os 30 euros semestrais (repito, nada impide que sexa máis elevado ou máis reducido). Tamén pode oscilar dependendo do saldo medio da conta, tendendo a diminuír cando máis saldo medio teñamos, ou condicionada a súa exención á tenencia dunha serie de produtos. Cando abrimos unha conta, a comisión que nos vaian aplicar por este concepto terá que estar reflectida no contrato bancario que asinemos, se ben é certo que na letra pequena do contrato seguro que figurará unha cláusula na que o banco se reserva o dereito a incrementala tras facernos a oportuna notificación.

É fundamental que nos informemos no noso banco da contía, periodicidade da liquidación (semestral, trimestral, anual, etc.) e dos supostos que contemplan para reducir ou eximir a mesma, que xeralmente son a domiciliación nos nosos haberes, o mantemento dun saldo medio determinado ou, como xa dixen, a contratación

dalgún produto bancario (léase plans de pensións, fondos de inversión, etc.), cousas que, ás veces, podemos cumprir, polo que evitamos esta comisión.

Dáse o paradoxo de que hai xente que mantén abertas dúas ou máis contas no mesmo banco, o cal é totalmente antieconómico, pois acabará pagando moita máis comisión por este concepto. Se estamos neste suposto, falemos co noso banco para, sempre que sexa posíbel, ter unha única conta corrente.

2.- COMISIÓN DE ADMINISTRACIÓN: é esta unha comisión que nos aplican por cada apunte bancario, se ben non se cobra no momento do apunte senón cando ten lugar a liquidación da conta. Como no caso anterior, esta comisión afecta só ás contas correntes ou de aforro. O importe pode oscilar dun banco a outro, sendo habitual que se cobre 0,50 euros por cada apunte, exceptuando certo tipo de movementos, como poden ser os derivados da propia liquidación da conta ou os correspondentes a ingresos na mesma. Como no caso da comisión de mantemento, o importe desta comisión deberá estar reflectido no contrato que asinemos cando abrimos unha conta, e, tamén como no caso anterior, acostúmanse contemplar supostos similares para a súa exención (domiciliación de haberes, saldos medios predeterminados ou posesión de certos produtos bancarios).

3.- COMISIÓN POR EMISIÓN DE TRANSFERENCIAS: Esta é unha comisión que nos aplican cando facemos unha transferencia de fondos, xa sexa para pasar diñeiro á conta que temos noutro banco ou para facer pagos por esta vía. A comisión que nos aplican neste caso é unha porcentaxe do diñeiro que transferimos, porcentaxe que pode oscilar. Habitualmente sitúase entre o 2 e o 3%, cun mínimo que pode rondar dos 2 aos 5 euros, polo que pode ser moi gravosa cando o pago é pequeno (nunha transferencia de 5 euros podemos acabar pagando 10).

Como podemos evitar ou reducir o custo deste servizo? Aquí danse varios supostos:

a).- Se o que queremos é pasar cartos a outra conta que temos noutro banco. Existe un sistema gratis de facelo. En lugar de ir ao banco de onde queremos quitar os cartos, temos que ir ao banco ao que imos destinar o diñeiro, e dende alí solicitar unha "OTE" (orde de transferencia de efectivo), este sistema surtirá os mesmos efectos que facer unha transferencia do banco onde temos os cartos, coa única desvantaxe que este banco pode, de xeito potestativo, retrasar ata catro días hábiles o envío dos fondos. Se non temos présa en recibir os cartos, é o método que vos aconsello, pero repito, só é válido para transferir fondos a contas da mesma titularidade, ou polo menos que teñan un titular común.

b).- É moi frecuente que a comisión que nos apliquen sexa moito máis reducida, incluso nula, se a transferencia a facemos nós mesmos pola banca electrónica da entidade en cuestión.

Recoméndovos o uso das bancas electrónicas, pois son doadas de empregar, teñen un nivel de seguridade elevado, e o importe das comisións dos servizos bancarios acostuma ser moi inferior a cando vamos fisicamente á oficina solicitarlle ao empregado que nos faga elos apuntes.

c).- Tamén no caso desta comisión o banco pode ter supostos nos que as transferencias poidan saírnos gratis; preguntemos por estes supostos para ver se os podemos cumprir. Como nos casos anteriores estes supostos terán que ver, na maior parte dos casos, coa domiciliación da nómina ou a posesión de certos produtos

bancarios.

d).- Hai bancos que, a cambio do cobro de certo importe anual ou semestral, nos aseguran non pagar comisións polas transferencias unitarias que fagamos, ata un certo límite. É o que se chama “tarifa plana”, pero que non acostuma ser moi interesante se a nosa operativa bancaria é reducida, como no caso do común dos mortais.

Cando teñamos que realizar transferencias e non cumpramos os requisitos que o noso banco teña para que sexan gratuítas, temos a posibilidade de negociar o importe. É certo que é difícil conseguir a gratuidade total, pero si é doado convencer ao noso banco que nos aplique un importe unitario reducido (como puidese ser o cobro de 1 ou 2 euros por cada transferencia).

4.- COMISIÓN POR MAIOR SALDO DEBEDOR: Esta comisión, tamén chamada comisión por descuberto, cóbrannola cando a conta nos queda en números vermellos, é dicir, con saldo a favor do banco. É esta unha comisión moi gravosa, pois acostuma aplicarse unha porcentaxe superior ao 3% cun mínimo entre 5 e 10 euros. A base sobre a cal se aplica é o maior saldo debedor que presente a nosa conta no período de liquidación, o cal adoita ser mensual. O mais grave é que teñamos a mala sorte de que quedemos en descuberto a fin de de mes, e non saldemos a conta ata os primeiros do mes seguinte. Neste caso pagaremos dúas veces a comisión, unha na liquidación do mes en que entra en descuberto e outra na do mes que o saldamos. De producirse este caso, non nos quedará máis remedio que tratar de convencer ao noso banco de que nos devolva polo menos o cobrado un dos dous meses.

CONCEPTO	CARGO/ABONO	SALDO	DEBITO
22-06-13 COMIS. ADMINI	40,00	3.926,91	1000
22-06-13 COMIS. MANTEN	15,00	3.911,91	1000
05-08-13 RTGROS. EFECT	380,00	3.531,91	5098
13-09-13 RTGROS. EFECT	200,00	3.331,91	5098
03-10-13 INGRES. EFECT	600,00	3.931,91	5098

5.- COMISIÓN POR RECLAMACIÓN DE POSICIÓN DEBEDORAS:

Cando a conta nos queda en descuberto, non só teremos que apandar coa comisión anterior. Se a posición debedora tarda máis dun certo número de días que cada entidade establece (ronda os 5 días pero pode ser inferior), ou supera certo importe, liquidarannos esta comisión, que os bancos xustifican no tempo e medios que perden en reclamarnos o pagamento do descuberto.

Aclaro que é esta unha comisión complementaria da anterior. O seu importe ronda os 30/35 euros por cada descuberto que cumpra o criterio establecido por cada banco, criterio que teremos que preguntar para evitar esta incidencia. É habitual que o cargo dun recibo en descuberto nos acabe xerando uns gastos bancarios moi superiores ao importe nominal de dito recibo.

Esta comisión tenlle xerado moitos problemas aos bancos, pois as asociacións de usuarios teñen demostrado que é unha comisión ilegal, salvo que se probe que realmente o banco incorre nunha perda de tempo e medios para cobrarnos o descuberto. Para que nola cobren terán que poder demostrar que, polo menos, nos enviaron unha carta de reclamación, o cal evidentemente non é sinxelo.

Para evitar o cobro das comisións anteriores, as cales tamen terán que estar perfectamente especificadas no contrato que asinamos cando abrimos a conta, temos a posibilidade de darlle instrucións ao banco de que non nos carguen ningún recibo na conta se esta non tivese saldo de abondo, se ben isto pode ocasionar que nos devolvan algún recibo e xerarnos problemas e incomodidades por

este feito, cousa que cada quen debe valorar.

É importante ter en conta que as comisións anteriores nolas cobran por conta, non polo saldo total que teñamos no banco. Podemos ter unha conta a prazo con saldo a noso favor por un importe elevado e ao mesmo tempo estar pagando comisións por quedarnos a corrente ou a de aforro en descuberto (non me compete agora dicir se isto é, ou non é, xusto, o certo é que é unha realidade). Se este suposto se nos dá de forma reiterativa, o mellor que podemos facer é dicirle ao banco que nos traspase saldo da de prazo para a corrente, pois seguro que os intereses da de prazo non compensan en absoluto as comisións da corrente ou da de aforro.

6.- COMISIÓN POR EMISIÓN OU RENOVACIÓN DE TARXETAS:

Esta é a comisión que nos aplican cando pedimos unha tarxeta, xa sexa de débito (para os caixeiros ou pagamentos ao contado) ou de crédito. A comisión anual da de débito ronda os 20 euros e a de crédito os 60. Tamén aquí os bancos acostuman ter supostos de gratuidade que poden contemplar a exención da comisión en función da posesión de certos produtos bancarios, ou en función do propio uso que fagamos da tarxeta. Se non podemos conseguir a gratuidade desta tarxeta por parte do noso banco, temos alternativas:

a).- Ir a outro banco por se puidésemos obter o servizo gratis. Neste sentido, é frecuente que o primeiro ano non nos cobren polas mesmas. Moita xente cambia a tarxeta de banco cada ano para evitar o pago da cota.

b).- **Solicitar a tarxeta en certas empresas que teñen convenios con entidades financeiras.** Aquí na Serra, por exemplo, podedes pedir unha tarxeta de crédito na estación de servizo, a cal vos valerá para pagar en calquera establecemento, saíravos gratis, e por riba permitiríaaos reducir ata un 5% o prezo do carburante e obter un 4% adicional válido para canxear por produtos dunha coñecida gran superficie. Tendo esta posibilidade, non sei que facedes pagando comisión pola tarxeta de crédito na vosa entidade financeira.

Estas son as comisións que máis cabreos nos xeran. Se ben é certo que temos que ser moi conscientes de que, como xa dixen, o banco é unha empresa privada que non ten obriga de darnos (nin vai darnos) nada gratis, tamén hai fórmulas para evitalas.

Espero que a lectura deste texto vos permita reducir/eliminar estas comisións, ou polo menos parte delas. Non esquezaades nunca a máxima de que, na banca, como noutro negocio, e por iso teñen ese nome, todo é negociábel. Non dubidemos en mirar no banco do lado se no noso pensamos que non nos están tratando ben. Lembremos que “o que non chora non mama” e negociemos antes de que as continuas fusións fagan do sector un monopolio onde esta posibilidade xa non exista.

Aviador (Mulleres Bonitas?...)

Emilio de Balado

Vivimos unha época de perda do entusiasmo. Xa non queda case nada que nos ascenda... Daquela, volver a tempos relacionados co lecer e o pracer pode aforrar medicamentos e alcohol.

O tempo pasado queda almacenado no noso interior en forma de sensacións e de emocións. Quen non lembra o sabor dunha froita de antes ou do caldo da avoa ou da veciña, ou dun doce caseiro?; pasa o mesmo con determinados olores, con sons, con palabras xa non usadas (a palabra PISTA, para unha xeración evocaba baile), con fotos... Unha noite calquera da nosa existencia ó futuro chámase pasado.

Pero, se recibimos o estímulo axeitado volve a mesma sensación-emoción con toda frescura como se estivese gardada nunha arca das de antes. Neste sentido a palabra AVIADOR é sensación, emoción, símbolo, metáfora, atractor semántico, recordo de xuventudes perdidas, de roces de pel, de amores, de saborear o pecado dunha infidelidade, de comezo de liberdade, dun espazo prohibitivo para moitos, de envexas, de desafíos, etc. etc.

Era un salón de baile no que se fixeron moitas parellas e tamén se desfizeron outras... Situado no antigo Camiño Real, paralelo ó río Entíns que hoxe dá nome á rúa. O que queda agora del, xa é froito dunha reforma cara ó ano 1972. Pasou a ser perpendicular ó río e á rúa e cun intento de discoteca. A finca, que ía dende a ponte ata o cinema chamábase O Souto (propiedade da familia Cereijo).

De aí que nos primeiros anos era Salón Souto, cando era dos tres socios fundadores. A partir de 1954 aproximadamente, pasa a denominarse Sala Soto (o socio único que quedou con el despois dun preito e puxa falaba castelán por ter estado emigrado na Arxentina, a pesar de ser de Carleo). Cos anos anunciábase como Sala Discoteca Sierra de Outes. É unha dilatada historia na que afondaremos outro día. Inaugurouse o día 12-12-1948 e (con interrupcións) funcionou nada menos que ata 1984. Popularmente en todo Outes e comarca coñecía-se como o baile do Aviador, alcume do propietario último que seica loitou a favor do goberno lexítimo na guerra civil española.

Espazo inédito e moi meritorio para a Serra. É moito anterior ós Pasales

de Noia, ó Paraíso de Muros e ó Brasil do Cruceiro. Significou unha importante fenda de esperanza no espeso ambiente daquela época. Comeza en anos de fame (as cartillas de racionamento existiron ata 1952), de plena represión da posguerra, de que volve a emigración intensa.

Sen embargo, moitos dos meus informantes din: "¡que tempos aqueles! Xa nunca volverán, que felices eramos... A xuventude actual non sabe desfrutar sen os teléfonos, sen os whatsapp, agora todo lles é fácil, non saben o que é sacrificarse, non valoran esa liberdade que nós lle conseguimos".

Aqueles que o coñeceron antes da reforma, lembran con admiración o impresionante Salón. Todo de boa madeira (mercada a Juan Mallo). Especie de palco na parte alta dende onde se podía ollar para a pista de baile. Ó redor da pista, bancos para sentar as mulleres. Nesa parte alta tamén había "a cantina"; un bar no que ían os homes tomar unha copa ou un vaso. Luminoso. Nada de escuridade como en Tabasco. Unha grande e bonita lámpada daba luz ó facerse noite. Mágoa que non teñamos ningunha foto do salón (é posible que nalgunha casa se encontre esa foto). Ó fondo o escenario para a "música" (ó comezo, nome moito máis popular que o de orquestra).

Como moito poden quedar en todo o concello de Outes uns 200 vellos que participaron na guerra. Por iso cada vez se fala menos dela. En cambio, ó Aviador foron case o 70% dos outenses hoxe vivos. Por iso a calquera que se lle pregunte polas súas experiencias neste espazo alégreselle a cara e xorde un torrente de narrativas. Teño moitas...

Ó estar funcionando tantos anos non se pode facer un retrato único. Depende a idade do informante e tamén de onde sexa porque a identidade municipal é algo moi recente. Nas épocas do Aviador a identidade é parroquial fundamentalmente.

Cómpre subliñar que a apertura deste Salón coincide coa época na que o concello de Outes estivo máis habitado. Case 11.500 outenses, como podemos ver no gráfico. En novembro deste 2013 xa se perdeu a cota dos 7.000 habitantes e seguirá esmorecendo... A non ser que vaia adiante un ambicioso proxecto que teñen dous coñecidos empresarios locais (F e J) dos que aínda non podo falar. Agardo que non pase como co hospital de Ceilán. O seu proxecto é interesante para aumentar a poboación, se ben a min moralmente non me agrada...

Se nos anos 60 e 70 o principal lugar de encontro (a maiores das festas e romarías) de Outes eran o luns do Feirón e os bailes do Aviador, agora son os enterros... Pero non imos falar de cousas tristes...

O día 26 de maio do 1952 (Feirón) inaugúrase a Pista (a foto de moitos anos despois corresponde á pista), que ía todo á beira do río, ó descuberto, e anos despois tería unha boa parra. Toca a Compostela. Fixeron 2.300 pts. de entradas; a orquestra cobrou 1.400 pts. "Quedan libres 900" segundo as notas dun dos socios. Non vaian pensar que sempre foi así o negocio. Houbo días que perdían cartos.

Nesas datas, podemos pór en pé de igualdade ó Feirón e ó Aviador. Ámbolos dous atraen xente de toda a comarca e bisbarra e dan merecida sona á Serra. Na orixe e durante moitos anos son inseparables... De aí vén o dito: O LUNS DO FEIRÓN NON TE PERDAS O AVIÓN...

É unha xeración que non viviu a guerra, pero si as consecuencias. Emigraron para ter casa, para darlle estudos ós fillos, para non ser escravos. Outros navegaron abondo en interminables mareas. Uns poucos privilexiados (fillos de señoritos ou de "comerciantes" que se enriqueceron coa posguerra, co estraperlo, coas cartillas de racionamento) non precisaron emigrar. Outros eran tan desfavorecidos que nin capacidade de emigrar tiveron. Non falemos xa dos perseguidos, fuxidos, presos, represaliados, exiliados, etc.

Boa parte da xeración do Aviador son os mesmos que cada ano non

faltan á comida-baile dos vellos e votan a C. No referente identitario popular de Outes de concellos limítrofes, o afamado baile do aviador para os menores de 45 anos xa é “cousa de vellos”. Mesmo se ofenden cando se lle preguntan se o coñeceron: “eu son máis nova, nunca o pisei, oín falar diso na Casa, se me pregunta por Tábâsco si lle podo contar moitas anécdotas”.

Ademais de Os Romero, polo Aviador pasaron as mellores orquestras de Galicia nas respectivas épocas. Pola Santa Lucía de 1950 xa actúa a París de Noia.

A sona do Salón segue crescendo e nel actúan artistas e grupos de renome mesmo internacional. Sen poder aportarlle a data precisa por alí pasaron Marujita Díaz, Los Tres Soles del Paraguay, Ana Kiro, Los Pecos, Lorenzo Santamarina, Los Siris, Los Alba, José Vélez, José Bao e moitos máis. O día que veu Marujita Díaz houbo de todo; tiráronlle tomates e un coñecido taxista da época botoulle man a unha pan torrilla e recibiu dela un patadón na cara....

Cando os animadores ou vocalistas pasan a ser as estrelas das orquestras, son moitos os outenses que subliñan ó Xitano da París e como escenificaba tangos desgarradores. A nivel máis modesto pero con moito éxito entre as mulleres o vocalista de Os Romero (orquestra local) dende o 65 ao 77 facíase chamar Henry Marty...

Desigualdade de xénero:

Foi un avance importantísimo o de pasar do baile (primeiro solto e agarrado) en festas do patrón e romarías, nun espazo aberto a todas as miradas (familia, veciños, vellos, nenos, curas, garda civil) a un espazo cerrado, máis específico de xente nova no que xa quedan excluídos vellos, nenos, etc. Comezaba a individualización, pero con máis dereitos para o xénero masculino.

En relación coa situación durante a República as mulleres viñan de sufrir un notable retroceso ó perder moitos dereitos recoñecidos pola Constitución de 1931. Sendo as leis vixentes importantes, non podemos esquecer que Outes era un concello moi rural e galego onde o masculinismo e o patriarcado pesaban moitísimo. É dicir, é a Casa-Familia quen as oprime máis.

O slogan que utilizan nos carteis (ata finais dos 70) do Aviador é un claro exemplo dese machismo. De como o reclamo é a muller como mercadoría (no sentido que lle deu Lévi-Strauss) por ser elas, co poder reprodutivo, ás únicas que poden asegurar a continuidade da comunidade. Basta pensar con que ningunha das mulleres da xeración que acude ó Aviador se interroga sobre se quere ou non ter fillos.

Sospeito (por casos semellantes doutros lugares) que nun principio as mulleres non pagaban entrada. Despois, sempre menos cós homes. Ata que veu a moda de saír bailar dúas mulleres xuntas (nunca dous homes) tiñan que agardar sentadas a que as viñesen sacar. Todos aseguran que no Salón nunca se deu o Permite, pero polo que pasaba nos bailes do Cruceiro (antes do Brasil) se unha muller lle negaba o baile a un home non podía bailar esa peza con ninguén máis. Se o facía había

“lío” entre homes. As pelexas non eran no Salón, senón que se desafiaban para saír fóra.

A MULLER E A OVELLA CON DÍA NA CORTELLA. Como todos os refráns préstase a moitas interpretacións... “como as ovellas, hai que ir con elas, se non non volven. As mulleres antes non ían soas ás festas. Xuntábanse dez ou doce e ían cos homes da aldea. Quen tiña noivo podía ir con el ata a metade do camiño, algo separados do grupo. Despois ela uníase ó resto de veciños mozos. Miña muller era de cerquiña da Serra e sendo mozos os días de baile tiña que levala á Casa antes das dez, despois eu aínda volvía ó Salón ata a unha que terminaba a sesión”.

Os lectores novos hai que lembrarlle que ata o Salón chegábase andando. Para mozas e mozos de algúns lugares do concello ou limítrofes significaba unha hora e media de camiñada. Viñan con zocos ou zapaóns que se mudaban por zapatos (nunha casa que lles deixaran ou nun recanto) traídos nunha bolsa antes de entrar ó espléndido salón.

Algúns mozos con garavata. Todos ben limpos e acicalados cos medios dispoñibles. Uns poucos tiña xabón de olor e auga quente. Para a maioría, auga do río e como moito xabón Lagarto.

O baile agarrado acababa de popularizarse pouco antes; isto trouxo os seus problemas... A Igrexa católica esixía que “circulase el aire entre ambos cuerpos”...

Algúns homes desas épocas asociaron o baile con escarceo sexual. O xenial e irónico Oscar Wilde dicía que o baile é a expresión vertical dun desexo horizontal (?).

OUTROS ASPECTOS:

Quedan pendentes as numerosas representacións de teatro que alí se fixeron xa dende o comezo; os dous Casinos (sociedades recreativas) que houbo no Cruceiro quizais antes có Aviador; certa xenofobia cara “os da montaña”; a rivalidade Cruceiro-Serra; a sona das pelexas nas festas a cargo dos de San Cosme; os quateques dos anos 70 no reservado do Roqueiro; outras Pistas; o Permite: “tiña un aquel de graza, a min téñenme amolado bastante porque xa era mozo da que é miña muller e cada pouco viñan moi educadiños co carallo do permite.... en cambio agora ninguén ma pide...”.

A outra xente de Outes: indefensa. A sentenza do Prestige

Mª Paz González López

Difícil falar de medio ambiente cando a situación económica e social que atravesamos é terrible. Difícil pero imprescindible, como demostra a sentenza pola última, que non derradeira, de seguro e por desgraza, catástrofe ecolóxica que sufriu o noso país, que lonxe de servir como exemplo para evitar que algo semellante volva suceder parece invitara que siga ocorrendo.

Unha sentenza, coma todo o proceso, que non fai senón corroborar o que a maioría nos temíamos: que o medio ambiente segue estando totalmente indefenso fronte a cobiza humana e a incompetencia dos gobernos; que a lexislación non o protexe -non nos protexe- o suficiente; que o tan cacarexado principio "quen contamina paga", que se nos vende coma unha ferramenta útil para previr os danos ao medio, segue sen aplicarse, polo que é inútil; que non importa que as catástrofes se xestionen ignorando e mesmo desprezando o coñecemento científico e que como consecuencia se vexan agravadas, porque iso non ten repercusións penais, nin políticas, nin de ningún tipo; que a manipulación da información, a mentira, non se poden xulgar, pese a que poden contribuír, como así o fixeron, a agravar o problema ao ocultar información necesaria para poder tallalo; que os tribunais de xustiza parecen estar máis preocupados de protexer aos gobernos que de impartir xustiza.

Anoticia da absolución dos acusados no xuízo, aínda que non mesorprende u pois era a esperada, fíxome revivir a anguria, a carraxe, o odio, a impotencia e a desesperación que xa vivira daquela, cando se produciu o accidente do Prestige, pero sobre todo cando, despois, a incompetencia e a mentira se fixeron donas da situación e nos someteron á máis tremenda das torturas: unha xestión que todos sabíamos ía agravar o problema e a negación do que víamos cos nosos propios ollos, do que era evidente que ía suceder. Lembrar a todos aqueles personaxes tratándonos de ignorantes e dicindo barbaridades segue producíndome arrepios. Non pensaba daquela que aínda podería ser peor. Pero éo.

A sentenza é peor, porque conclúe que non houbo delito ecolóxico pois non se pode demostrar a causa de que 63.000 toneladas de fuel, segundo as estimacións que se fixeron e que a sentenza considera un feito probado, chegaran ás nosas costas tinguíndos de morte; nin que a xestión da administración fora incorrecta. Non houbo delito ecolóxico, a pesar de que a sentenza recoñece como feitos probados: 2.980 km do litoral costeiro afectados, 1.137 praias contaminadas, 450.000 m² de superficie rochosa impregnada de chapapote, 526'3 toneladas de fuel acumulado nos fondos, todos os ecosistemas mariños afectados, unha mortalidade estimada de 115.000 a 230.000 aves mariñas, altos contidos de hidrocarburos aromáticos policíclicos carcinógenos, mutágenos e teratógenos acumulados nos seres vivos e nos sedimentos, multitude de espazos naturais afectados tanto en Galicia como en Asturias, Cantabria, o País Vasco e Francia, nomeadamente o Parque Nacional Marítimo Terrestre das Illas Atlánticas de Galicia.

Que arrasar toda unha costa cubríndoa dun fedorento e altamente tóxico chapapote que matou todo canto se vivía había e que, por moito que xa non sexa visible, segue a afectar os ecosistemas e, probablemente, a nosa saúde non poida ser considerado delito por falta de probas é un insulto e senta un precedente terriblemente perigoso. Porque, entón, calquera pode destruír por completo a nosa costa, privarnos dunha parte fundamental do noso sustento como pobo e quedar impune. É doado, só ten que dificultar con argucias legais -que permiten os nosos gobernos, por certo- que se coñeza o verdadeiro dono do buque; atopar algunha sociedade de clasificación que certifique que o barco está en condicións de navegar, aínda que teña deficiencias graves; e dar cun goberno incompetente -isto é aínda máis doado- que xestione desastrosamente o accidente e que despois non trate de esclarecer o ocorrido, non lle vaia salpicar.

Que un tribunal de xustiza chegue a esta conclusión tras un proceso de 11 anos indica que algo non funcionou: sexa a consideración legal do que é delito ecolóxico e o que non o é; sexa a dispoñibilidade de medios para unha investigación que se tiña que enfrontar ao máis poderoso e ruídos dos negocios: o do petróleo; sexa unha administración pública que en lugar de velar polos intereses do pobo que administra, vela polos seus propios; sexa unha xustiza cada vez menos xusta; sexa un pobo que, aínda que daquela se uniu para evitar a catástrofe e para esixir responsabilidades, axiña esqueceu a humillación á que se viu sometido e volveu dar a súa confianza aos máximos responsables daquel desastre. Quizais non funcionou nada.

Xuventude do delito ambiental.

A consideración do medio ambiente como un recurso valioso que hai que protexer é moi recente a nivel mundial e sempre estivo sometida aos vaivéns da economía e aos intereses dos imperios monetarios, como o enerxético e o químico, que ditan a axenda dos gobernos. Non é de extrañar, daquela, que en España os danos ao

medio ambiente non se tipificaran de forma sistemática ata o ano 1995 coa reforma do Código Penal, pese a ser un mandato constitucional. Quizais a xuventude da lexislación sexa tamén responsable de que non haxa tribunais específicos para os delitos ambientais, de forma que un xuízo tan complicado como este tivó que ser instruído no Xulgado de Corcubión, coa limitación de recursos, tanto materiais como humanos, que iso supón.

Outra eiva da lexislación ambiental é que aínda que trata supostamente de protexer o medio ambiente, destila un certo cheiro antropocéntrico, pois considera como agravante o feito de que se poña en risco de grave prexuízo a saúde das persoas, se ben é certo que tamén o considera se o deterioro é irreversible ou catastrófico ou se afecta a algún espazo natural protexido. Non houbo culpables da catástrofe, segundo o tribunal, pero se os houbese, poderíamos imaxinar cal sería a condena se nos atemos ás argumentacións que emprega tratando de minimizar os efectos para quen non se consideren catástrofes.

Opapel paradoxal da Administración respecto do medio ambiente.

A Administración ten un papel paradoxal no relativo aos delitos ambientais: por unha banda debe actuar como garante do cumprimento da lexislación ambiental, é dicir, encargarse de vigiar o seu cumprimento e de sancionar a quen a incumpra; por outra, pode actuar como infractora, algo que ocorre, desgraciadamente, con moita frecuencia.

Esta incongruencia queda tamén patente no xuízo do Prestige, no que a Avogacía do Estado participou cunha dobre calidade: como defensora e acusadora. Difícil escolla, aínda que neste caso quedou claro que elixiu a defensa da Administración ante a acusación de que a mala xestión puidera estar detrás do dano producido, cando menos en parte. A súa petición de sobresemento respecto de José Luis López-Sors, finalmente non aceptada, trataba de impedir que o único imputado como responsable da xestión do goberno, que non o principal como sabemos, fose xulgado.

A mesma elección fixo o Ministerio Fiscal, órgano supostamente encargado do do interese público, ao contemplar un único acusado: o capitán do Prestige, obviando que a propia xestión da catástrofe terminara por agravala. E tamén, de xeito aínda máis incomprensible, ao presentar un recurso contra a imputación da empresa clasificadora (a encargada de determinar o estado de saúde do barco) que solicitara o avogado da Plataforma Nunca Máis e aceptara a xuíza de Corcubión que instrúa o caso. A estimación deste recurso impediu que esta empresa fose xulgada. Curiosamente, o tribunal culpa indirectamente a esta clasificadora (é a ela a quen se refire cando di que non están todos os que deberan, non aos políticos responsables da xestión da catástrofe), pero argumenta que non podía ser xulgada porque "cando ocorreron os feitos non era posible esixirles esta clase de responsabilidade ás persoas xurídicas (empresas, entidades, a propia Administración, etc.) en España". Argumento de pouco peso porque, da mesma forma que se xulgou a López-Sors como representante da Administración, podería terse xulgado a algún representante desta empresa. Quizais había medo a que unha empresa potente e con bo asesoramento legal puidese probar que a xestión desastrosa do goberno foi tan determinante dos danos ecolóxicos como a propia avaría do buque?

Xustiza inxusta.

Sendo todo o exposto grave, para min, o máis grave son as afirmacións pseudocientíficas que o tribunal emprega como argumentos para eximir de responsabilidade ao Director Xeral da Mariña Mercante e por extensión, pero explicitamente, á Administración: "Daquela, é imposible cualificar esa conduta como delituosa e tamén como meramente imprudente, porque a decisión foi consciente, meditada e en gran parte eficaz dentro do desastre ocorrido, que a Administración española non provocou, senón que o xestionou con profesionalidade".

O principal argumento do tribunal para absolver a López-Sors é que aínda que a posteriori hai acordo maioritario en que a decisión de afastar o buque da costa agravou o problema, non houbo daquela que propuxera alternativas a ese afastamento e que ademais, aínda hoxe, non hai probas de que algunha desas alternativas producise menores danos que o propio afastamento. Eu non estou de acordo: si houbo quen propuxo alternativas e quen advertiu do risco de ampliar o abano de contaminación ao afastar o buque -algo que o tribunal admite agora como lóxico-, basta ler os xornais daqueles días para velas. En todo caso, o argumento sería suficiente para absolverlo. Por que cualificar a actuación do goberno como profesional? Por que buscar argumentos supostamente científicos para defendela?

Poño algúns exemplos que demostran que o tribunal persegue non só absolver ao acusado senón defender a actuación do goberno, obxectivamente desastrosa, como a mellor das solucións.

A pesar de que o tribunal recoñece que “a maior parte dos pareceres técnicos orientáanse a establecer como máis axeitada e correcta a solución de dar refuxio ao Prestige”, atrevéase a afirmar que “a extensión desmesurada do ámbito da contaminación dependeu de correntes, ventos e fortes ondas que non eran absolutamente predicibles, así que a lóxica segundo a cal a maior afastamento máis extensión da marea negra non é incontrovertida, e, do mesmo xeito que se expandiu da forma demostrada, puido evolucionar de moitas formas distintas sen que ningún demostrase que esas alternativas non existan”.

En primeiro lugar, considerar que as correntes, ventos e ondas non son predicibles é negar que a Meteoroloxía é unha ciencia, na que, por certo e por sorte, confían os gobernos para establecer estados de alerta que eviten danos ás persoas e aos seus bens.

En segundo lugar, non explica cales son esas outras moitas formas distintas en que puido evolucionar a marea negra, aínda que eu supoño que se refire ao que esperaba o goberno que sucedese: que o barco se afundise e o fuel se conxelase ou que a mancha de fuel se fragmentase e reducise a súa capacidade contaminante, dando así por certo que calquera destas posibilidades sería unha mellor solución ao problema.

Efectivamente, que o barco se afundise e o fuel se conxelase sería a mellor solución para o goberno, porque non nos veríamos e pareceríanos que xa non había problema, pero desde logo non a sería para o medio ambiente, condenada a recibir aos poucos os hidrocarburos que se irían liberando. Ou alguén espera que de suceder isto se retiraría o fuel do barco? Basta lembrar os bidóns con residuos radioactivos que foron vertidos preto das nosas costas -coa esperanza de que por non velos deixaran de ser contaminantes ou tratando de enganarnos?- e que seguen alí onde os verteron sen que o goberno se preocupe de saber nin en que condicións están. O malo, eu diría que a sorte dentro da desgraza, é que o fuel non se solidificou e o barco seguiu verténdoo, iso si, transformado *nuns fíos de plastilina en estiramento vertical*, como “ben”, segundo se recolle na sentenza, describiu Rajoy. Isto produciu unha segunda marea negra pero permitiu que finalmente se puidese retirar parte do fuel que quedaba no buque. En todo caso, e visto o complexo do comportamento do fuel, non parece que o asesoramento técnico e científico, se o houbo, fose o máis axeitado.

Respecto da posibilidade de que a manchase fragmentase e de que esta fragmentación reducise a súa capacidade contaminante, volve ser, cando menos discutible, aínda que o tribunal a dea por certa: “Non falta quen afirme que a vertedura en contacto co mar se degrada, se fragmenta e perde, por así dicilo, capacidade contaminante, o cal permitía afrontar con máis tempo, medios e eficacia a solución da chamada marea negra, cuestión discutible, pero que, desde a mera lóxica, non parece un desatino”. A mera lóxica non parece un argumento científico, de feito moitos procesos naturais parecen afastarse da nosa lóxica, que normalmente tende a simplificalos demasiado. En todo caso, o volume de fuel era tal que mesmo repartíndoo, como se fixo co paseo que se lle deu ao barco, e sometido a fortes ondas, as manchas mantiveron unha enorme superficie, como se pode ver nas imaxes de satélite e nas das costas ás que chegaron. Pero aínda que se fragmentase, que se emulsionase coa auga formando as famosas galletas, que se dispersase en toda a columna de auga ou mesmo que se disolvese, non se eliminaría a contaminación, en contra do que tamén parece dar por certo o tribunal. En realidade, se ben é certo que a chegada ás costas sería en forma máis dispersa e non as cubriría por completo como sucedeu, a recuperación do fuel sería imposible, polo que todo o fuel vertido permanecería un certo tempo na auga ata rematar depositándose no fondo. Novamente non veríamos o fuel e o goberno estaría máis contento.

Mais, tanto se o fuel se conxelase como se se depositase no fondo tras fragmentarse, iríase liberando e incorporando por inxestión na cadea trófica, afectando así a todos os organismos, sufrindo bioacumulación -proceso que leva a que os contaminantes que os organismos non poden excretar, como os hidrocarburos, vaaian aumentando de concentración a medida que ascendemos na cadea trófica- e chegando a nós, a través dos alimentos, en concentracións perigosas. É dicir, producindo danos que non por tardar máis en manifestarse serían menores que coa chegada da marea negra. De feito, de ser certo que o mar diminúe a capacidade contaminante do petróleo, non se actuaría fronte as mareas negras, pero non é así. É máis, na loita contra elas, prefírese extraer a maior parte dos hidrocarburos para evitar a súa permanencia no medio que a utilización de axentes dispersantes (deterxentes), que aceleran a fragmentación da mancha por medios químicos, porque aínda que estes reducen os efectos a curto prazo, agravan os que se producen a medio e longo prazo e, por iso, en xeral, só se empregan para manchas pequenas.

Asentenza entra, ademais, en numerosas contradicións que curiosamente sempre acaban por avalar a actuación do goberno. Mentres, por unha banda, sostén que

as autoridades non esperaban que o afastamento producise un aumento da superficie de costa afectada, de aí que a decisión fose a correcta, por outra, di que valoraron que isto podía pasar e que mantiveron a decisión do afastamento ao considerar “máis favorable para todos a posibilidade de contaminación extensa pero non moi intensa, que facilitase a recuperación rápida do ecosistema...”. E, novamente, vaimais alá de argumentar que a actuación non foi imprudente -o que, insisto, sería abondo para absolver o acusado e a administración-, xa que prosegue: “como parece que efectivamente aconteceu, sen prexuízo dos informes técnicos que aseguran que os efectos contaminantes aínda persisten [...], dito sexa sen prexuízo de salientar que ningún concretou os aspectos, alcance e demostración da persistencia dos efectos contaminantes nun país como o noso, que sufriu polo menos tres catástrofes desa índole e onde todo indica que, á parte da posible contaminación global dos mares do planeta, se conseguiu recuperar a inmensa maioría dos usos e actividades, económicas ou non, de toda índole, como á vista está”. É dicir, atrevéase a afirmar que espallar a merda permitiu a recuperación das nosas costas e agradézollo infinitamente. Quizais o tribunal considere oportuno, co obxectivo interesado de minimizar os efectos das mareas negras, frivolisar sobre as numerosas catástrofes ecolóxicas que afectaron o noso país, por desgraza e por culpa de quen non lexislou da maneira axeitada, quen non vixiase que se cumpra a lexislación e quen por incompetencia, medo ou o que sexa non actúa ante elas do xeito correcto. Eu sinto me insultada, pola propia frivolidade polo obxectivo que persegue.

Pero aínda hai máis, o tribunal insiste en que a decisión do afastamento se tomou “tras o asesoramento técnico máis rigoroso e capaz...” e que “as alegacións de que o Prestige tivo un rumbo errático e que non se sabía exactamente o que facer co barco parecen pouco fiables...”. Tamén nisto a sentenza é contraditoria e claramente tendenciosa, pois a pesar de dar por feito que houbo moitas irregularidades na xestión da crise: aplicouse o plan de emerxencia cun número de participantes superior ao previsto, non se constituíu formalmente o comité técnico asesor e o núcleo duro das decisións estivo concentrado en moi poucas persoas -irregularidades que describe como “marco difuso de xestión administrativa polo

menos heterodoxa”, asegura que nada diso influíu negativamente nas decisións tomadas pois non hai a seguridade de “que un organismo xestor e asesor constituído de acordo con todos os requisitos ad hoc tería adoptado outras decisións con mellor criterio...”. Tampouco a hai de que tomara as mesmas, digo eu! En todo caso, cuestiona o valor dos protocolos de emerxencia na xestión das catástrofes, ao defender que os resultados non dependen de que se sigan ou non, algo, ademais de moi discutible, totalmente irresponsable.

En resumo, a conclusión que podemos tirar da lectura da sentenza é que a xestión non foi a única posible nunha situación de emerxencia que desbordou as autoridades, como parecería suficiente para o cometido de non atopar culpables, senón a mellor, a que contou co mellor asesoramento, a máis eficaz para evitar os danos do medio; e que, ademais, temos un mar moi colaborador, que pode con todo o que lle botemos. Non esaxeremos, pois, non pasou nada, non hai que temer aos petroleiros que a diario pasan preto das nosas costas, xa temos experiencia e sabemos o que temos que facer se outro barco sofre unha avaría: afastalo o máis posible, esperar a que se afunda e deixar traballar ao mar. Doado!

Algúns analistas atopan a sentenza impecable desde o punto de vista xurídico e mesmo se alegran da absolución de López-Sors porque así o Estado -isto é, nós- non terá que facerse cargo de pagar as indemnizacións. Eu non podo xulgala desde o punto de vista xurídico, carezo dos coñecementos necesarios, pero creo poder afirmar que é contraria á ciencia e á mera lóxica que tanto lle gusta ao tribunal. E non me alegro desta absolución, a revés, amiña carra xe aínda maior, porque con ela os responsables da catástrofe vense avallados pola Xustiza como antes se viron avallados por unha poboación que ten pouca memoria. Preferiría ter que pagar que ter medo, o medo, fundado, a que un nov o Prestige volv a ocorrer.

Nota: os textos en cursiva e entre comiñas son copias literais de fragmentos da sentenza.

A vida difícil de Francisco Añón

Ramón Blanco

A biografía de Añón está chea de incertezas, a súa existencia azarosa tamén reflicte inseguridade nos relabs que dela nos chegaron. Moitas veces os seus biógrafos repetiron (repetimos) cousas que outros dixeron e non sempre foron comprobadas. Este home era un "trotamundos", sempre de paso. As cidades nas que viviu máis tempo, ademais de Santiago de Compostela, foron Madrid, Lisboa e Sevilla. Se facemos caso dalgunha referencia dos seus poemas, e mais dos autbres que del se ocuparon, tamén coñecería polo menos algunha de Francia e Italia. A Coruña foi para el cidade de paso, non tan importante na súa vida como Vigo, onde lle vivía un sobriño-primo co que tiña bastante relación, segundo os datos que manexamos. Parece ser que en 1868 vén desde Madrid pasar un tempo en Galiza, até 1869. Un mes despois de triunfar a Revolución de Setembro de 1868, publica en Santiago o poema "La Revolución. Himno patriótico, dedicado al pueblo, al ejército y a la armada". **As lagoas que temos na súa biografía teñen moito que ver con estes cambios de residencia, que á súa vez acostuman cadrar con turbulencias políticas.** En 1846, coincidindo co levantamento provincialista, e talvez por estar implicado politicamente na revolta, marcha a Lisboa, onde permanecerá até 1850. É famosa a historia do revolucionario "Hino dos povos", que moitos biógrafos sinalaban como causante da súa expulsión ou fuxida de Portugal. Gonzalo Navaza, nunha conferencia irrepitíbel, xa nos puxo na pista de que o mencionado himno a "La Revolución. Himno patriótico...", podería ser o tantas veces mentado e nunca atopado "Hino dos povos"; aquí temos un problema coas datas, pois non cadran: 1850 ou 1868?; e tamén co país represor: Portugal ou España? E aínda máis enigmática é a viaxe que faría por Francia e Italia, acompañando en calidade de secretario a un lord inglés, sen que saibamos o motivo de tal viaxe, nin máis detalles dela. En 1853 xa está asentado en Sevilla, mais tampouco sabemos a razón pola que elixiu esa cidade. O feito de que fixe a residencia en Madrid en 1857 seguramente teña que ver co prestixio cultural da capital, pois era a Meca de todo artista de provincias no XIX. A segunda estaba

en Lisboa (1866-1868), previa á Revolución Gloriosa, tamén ten sido explicada atendendo a motivos políticos. Añón era o que hoxe chamamos un home de esquerdas. Poesía, política e xornalismo van nel da man, se ben é a súa aportación literaria (e lingüística) o que máis valoramos, porque tamén é o que máis coñecemos. Igualmente habería que incluír as facetas de profesor, pois está documentada esta actividade por exemplo en Sevilla (profesor particular de francés, italiano e historia), e mais a de libreiro (polo menos con seguridade en Lisboa). Como escritor ten un corpus poético considerábel, se ben na súa maior parte inédito en vida. Os poucos poemas que deu á imprenta apareceron en periódicos, agás os cinco recollidos no *Álbum de la Caridad* (1862). Porén, como era un gran versificador tivo certa fama xa na súa época, e esa consideración medrou co tempo. Tense citado moito como un dos precursores do Rexurdimento, mais a celebración do seu bicentenario veu demostrar até que punto se puxera pouca atención nesta figura, moi esquecida mesmo polos filólogos. Quizais sufra o lastre de non ter libro unitario, como si tivo Xoán Manuel Pintos e máis tarde Rosalía de Castro. Pero por algo será que foi o único autor premiado en galego nos Xogos Florais da Coruña de 1861, co himno "A Galicia". A memoria que del queda é basicamente oral, feito que se percibe claramente en Outes. Mais a oralidade, aínda sendo moi suxerente, presenta moitos problemas á hora de facer unha biografía. **Quen sabe en que arquivos (públicos ou privados, se é que se conservan, e tamén de fóra de España: Portugal, Francia, Italia, mesmo Inglaterra...) se achará toda a verdade sobre este poeta.** Seguramente aínda queda moito por dixitalizar nas hemerotecas, factor que podería facilitarnos o traballo no futuro e axudar a desvelar máis incógnitas: os retratos que conservamos, a súa vida sentimental e familiar, as relacións políticas, o labor xornalístico... Como dixemos noutra ocasión, "moitos misterios da súa biografía quizais morreron cos vellos que sabían cousas nunca escritas".

Depuradora de Mariscos

RAMAIS

O Freixo - OUTES

Móbil: 630 43 43 81 - Part.: 981 76 50 92